

ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

ปริญญานิพนธ์

ของ

ประสน จุ่มพรม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

สิงหาคม 2550

ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

ปริญญานิพนธ์

ของ

ประสน จุ่มพรม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

สิงหาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

ของ

ประสน จุ่มพรม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คนปีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2550

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน

(รศ.ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

..... กรรมการ

(ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รศ.ดร.เยาวพา เดชะคุปต์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำ งานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และท่านทั้งสี่ยังเป็นแบบฉบับของอาจารย์ที่ทุ่มเทให้กับ ศิษย์และงานด้านวิชาการอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล อาจารย์สุจินต์ วัฒนะรัตน์ และอาจารย์วี ศรีพุทธรัตน์ ที่กรุณาพิจารณาตรวจและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียนคณะครูและนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียน พระยามนธะตุราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ได้ให้ความร่วมมือและ อำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการทดลองและเก็บข้อมูล จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ที่มีค่าแก่ผู้วิจัย และขอกราบขอบพระคุณ คุณปู่ล่อ คุณย่าตอง จุมพรม คุณพ่อประยูร คุณแม่อุบล จุมพรม พี่ น้อง และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้ทั้งกำลังใจและ กำลังใจที่ดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

คุณค่าและคุณประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ประสน จุมพรม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการวาดภาพ.....	7
ความหมายของการวาดภาพ.....	7
องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็ก.....	9
การวาดภาพกับการเจริญเติบโตของเด็ก.....	10
พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย.....	12
พฤติกรรมการวาดภาพกับภาพที่เด็กปฐมวัยชอบวาด.....	15
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย.....	16
การจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย.....	16
ความสำคัญของการวาดภาพกับเด็กปฐมวัย.....	18
บทบาทของครูกับการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย.....	19
การวัดประเมินผลทางการวาดภาพ.....	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพ.....	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	33
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	
อภิปรายผล.....	53
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย.....	60
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	60
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	61
บรรณานุกรม.....	62
ภาคผนวก.....	66
ภาคผนวก ก.....	67
ภาคผนวก ข.....	74
ภาคผนวก ค.....	80
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	85

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงรายละเอียดของภาพเขียนกับอายุ.....	26
2 ความสัมพันธ์ของการให้คะแนนทักษะทางการวาดภาพของผู้เชี่ยวชาญกับผู้วิจัย.....	36
3 แบบแผนการทดลอง.....	37
4 ตัวอย่างกำหนดการจัดกิจกรรมในการทดลอง.....	38
5 เปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	42
6 การเปลี่ยนแปลงโดยรวมของทักษะทางการวาดภาพของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	43
7 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	44
8 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	45
9 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบระบายสีของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	46
10 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบรายละเอียดของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	47
11 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหลากหลายของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	48
12 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหมายของภาพของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	49
13 ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	50

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 ตัวอย่างภาพผลงานกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	83
3 ตัวอย่างภาพการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ.....	84

ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

บทคัดย่อ
ของ
ประสน จุ่มพรม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

สิงหาคม 2550

ประสน จุมพรม. (2550). ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม

วาดภาพอิสระ. ปรินทิฟานิช กศ.ม. (การศึกษาศรีสุริยราชวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัยพงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระและเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธสุริยราชศรีพิจิตรสำนักงานเขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi - stage random)และคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนทักษะทางการวาดภาพ 15 อันดับสุดท้าย มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยทำการทดลองสัปดาห์ละ 5 วัน ๆ ละ 30 นาที รวมระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t – test สำหรับ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระมีการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระคิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด

DRAWING SKILLS OF PRESCHOOL CHILDREN ACQUIRED THROUGH
FREE DRAWING ACTIVITIES

AN ABSTRACT
BY
PRASON JUMPROM

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
August 2007

Prason Jumprom. (2007). *Drawing Skills of Preschool Children Acquired through Free Drawing Activities*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduated School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Patana Chutpong, Asst. Prof.Jiraporn Bunsong.

The purposes of the study were to study compare drawing skills of preschool children before and after acquired free drawing activities and to study changing of drawing skills of preschool children acquired through free drawing activities

Subjects used in this study children age 4-5 years old who were in Kindergarten 1 first semester, academic year 2006 at Prayamontaturajsripijit School, Bangkok. The 15 subjects were selected by multi - stage random . The experiment was carried by researcher for 30 minutes every days, 5 days per week for 8 consecutive weeks.

The research instruments were Drawing Skills Test for Preschool Children which has the IOC at 0.67-1.00 and Free Drawing Activity Plan developed by the researcher. It was One – Group Pretest – Posttest Design. The statistic of t – test for dependent samples was used to analyzed the data.

The result shown that

1. Drawing skills of preschool children after acquired Through free drawing activities was significantly higher at .01 level.
2. Drawing skills of preschool children after acquired Through free drawing activities was higher changed at 100 %

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า ช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของการพัฒนาสมอง คือช่วงเวลา 5 ปีแรกของชีวิต หรือช่วงเด็กปฐมวัย เพราะถือเป็นช่วงอายุที่มีอัตราของการพัฒนาการสูงสุด เป็นจังหวะทองของการวางรากฐานการพัฒนาความเจริญเติบโตในทุกด้าน ฉะนั้นถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องตามหลักจิตวิทยาและหลักวิชาการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เด็กก็จะพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ ในทางตรงข้ามหากเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูและพัฒนาอย่างถูกต้องในช่วงเวลานี้ เมื่อพ้นวัยนี้ไปแล้ว โอกาสทองเช่นนี้ก็จะไม่หวนกลับมาอีก การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยจึงเป็นการจัดการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาในระดับอื่น เพราะอยู่ในช่วงพลังแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดการศึกษาให้กับเด็กในระดับนี้จึงควรส่งเสริมให้เด็กมีชีวิตการเรียนรู้เต็มที่ การเรียนรู้ควรอยู่ที่ตัวเด็กเป็นผู้สรรค์สร้างความรู้ขึ้นด้วยตนเอง เด็กลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 12) เปียเจต์ (Piaget) กล่าวว่า สำหรับเด็กปฐมวัย ควรเน้นให้เด็กได้มีโอกาสจัดกระทำ (Manipulation) กับวัตถุต่าง ๆ เพราะเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัสรับรู้และการเคลื่อนไหว (Sensory-Motor) กิจกรรมที่จัดให้เด็กปฐมวัยควรเน้นให้เด็กได้พัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุด กิจกรรมควรกระตุ้นให้เด็กได้คิดและมีโอกาสจัดกระทำ (Manipulation) หรือลงมือปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสและแตะต้อง ได้เห็นสิ่งต่างๆ หรือเรียนรู้สิ่งต่างๆโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 67) จากประสบการณ์ที่เด็กได้รับนี้ จะทำให้เด็กพัฒนาตนเองได้ตามวัยและเกิดการเรียนรู้ จากการสังเกต การคิด และเกิดความเข้าใจจากการกระทำ กิจกรรมที่เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญกับเด็กมาก (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : คำนำ) การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นการจัดการศึกษาที่เน้น การส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งหัวใจของการจัดการศึกษาปฐมวัยอยู่ที่ การมุ่งให้เด็กเข้าถึงความเป็นจริงของอารมณ์ การตระหนักถึงทักษะทางสังคม การพัฒนาภาวะสร้างสรรค์ การเรียนรู้ การรู้จักตนเอง ความภาคภูมิใจ และความมั่นใจในตนเอง (Gordon ; & Browne. 1983 : 330 ; นิตยา วิทยาภรณ์ ; อ้างอิงจาก วารสารการศึกษาปฐมวัย. 14)

การวาดภาพเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างหนึ่งที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้แสดงออกทางความคิด ตามจินตนาการของตนเอง เป็นการส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ และยังส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก การวาดภาพ

เป็นวิธีหนึ่งที่เด็กสามารถถ่ายทอดความคิดความรู้ และความเข้าใจที่มีต่อสิ่งต่างๆออกมา ขณะที่วาดภาพเด็กจะจัดระบบความคิดอย่างต่อเนื่องในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นไปอย่างที่ได้คิดคำนึง ภาพวาดของเด็กจึงเปลี่ยนไปตามแง่มุมความคิดต่างๆ ซึ่งความคิดทั้งหมดย่อมมีความหมายสำหรับเด็ก (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 :19) ภาพวาดเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถถ่ายทอดและสื่อความหมายได้ง่าย เป็นภาษาสากลที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถแปลความหมายและเข้าใจได้อย่างแจ่มชัด ในเด็กเล็ก ๆ ยังเขียนหนังสือเป็นประโยคข้อความยาวๆไม่ได้ แต่ก็สามารถวาดรูปออกมาเป็นเครื่องหมายที่เข้าใจได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเด็กปกติส่วนมากชอบขีดเขียนในเกือบทุกสถานที่ เช่นพื้นดิน พื้นทราย ฯลฯ เด็กพอใจที่จะเขียนรูปต่างๆโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าจะมีโอกาสแสดงออกในทางที่เหมาะสมหรือไม่เท่านั้น (เลิศ อานันท์. 2523 : 91) การเขียนรูปของเด็กจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ตามระดับวุฒิภาวะของเด็ก เด็กๆชอบวาดรูป และการที่เด็กวาดรูปต่างๆออกมานั้น เด็กจะต้องมีความช่างสังเกต จดจำ สนใจ มีจินตนาการและประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้น ภาพวาดของเด็กจึงเป็นผลจากการบันทึกความคิดรวบยอดและความรู้สึกความต้องการในการแสดงออกทางศิลปะนี้ ต้องการความสนใจ และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ด้วยการจัดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน ศิลปะ แม้แต่การพูดคุยถึงเรื่องจากภาพหรือการกล่าวคำชมเชยบ้าง จะช่วยสร้างกำลังใจ ความมั่นใจ และความภาคภูมิใจแก่เด็ก(สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. 2545 : 11) ภาพที่เด็กวาดเป็นเหมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นตัวเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม สภาพของเด็กเป็นอย่างไรก็จะแสดงออกมานั้นในภาพที่เด็กวาดโดยไม่มีปิดบัง ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมและความต้องการของเด็กแต่ละคน (บุญไท เจริญผล. 2533 : 64)

การวาดภาพระบายสีเป็นกิจกรรมซึ่งช่วยในการทำงานประสานกันระหว่างมือและตา เด็กจะรู้จัก สี เส้น รูปทรง พื้นผิว ขนาดที่จะต้องพบในชีวิตประจำวัน การให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพที่เด็กวาดจะเป็นการฝึกพูดใช้ภาพในการสื่อสาร แสดงจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ลดคลายและเส้นสัญลักษณ์ต่างๆ ในภาพของเด็กประกอบด้วย เส้นพื้นฐานที่นำไปสู่การเขียนตัวเลข ตัวหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยไม่จำเป็นต้องทำแบบฝึกหัดลีลามือ ขีดเส้นตั้ง เส้นนอน และอื่นๆเลย เพราะในการวาดภาพของเด็กจะประกอบด้วยเส้นเหล่านี้อยู่ เพียงแต่ให้เด็กวาดภาพมากขึ้นนอกจากเด็กจะสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายแล้ว ยังทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรงสามารถควบคุมการใช้มือและจับดินสอเขียนหนังสือได้ในที่สุด (สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. 2545 : 13) ครูควรให้เด็กคุ้นเคยกับการลากเส้น เข้าใจความหมายของเส้น โดยความเข้าใจจากภาพ เช่นวงกลม เส้นโค้ง ซึ่งการจูงใจครูอาจให้เด็กฝึกวาดรูปหน้าคน หน้ากลมๆ ตากลมๆ จะทำให้เด็กเรียนรู้การลากเส้นตัวพยัญชนะ (นิตยา วิทยาภรณ์. 2547 : 16) การแสดงออกของเด็กวัยนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความคิด อารมณ์ ความมั่นใจ จะแสดงออกผ่านมาทางเส้นขีดเขียน ยิ่งขีดเขียนมากเท่าไร โอกาสที่เด็กจะพัฒนาในการเรียนรู้เกี่ยวกับการ

ควบคุมเส้นก็มากขึ้นเท่านั้น หลังจากฝึกไปไม่นาน เด็กก็จะเริ่มควบคุมเส้นให้เป็นรูปร่างง่ายๆ ได้ เช่น วงกลม เส้นตรง สีเหลี่ยม การวาดเส้นของเด็กเล็กขอให้เข้าใจว่า พื้นฐานสำคัญที่เราควรเฝ้าดูคือ ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาและความสามารถในการควบคุมเส้นตามต้องการได้ เด็กเล็กบางคนที่ไม่เคยฝึกการวาดเส้นมาก่อนจึงไม่สามารถจะประสานสัมพันธ์ระหว่างประสาทตากับมือได้ดี ผลต่อเนื่องจะกระทบมาถึงเด็ก เด็กจะกลายเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเองและมักจะแสดงอาการประหม่าอายอยู่เรื่อย (ชัยณรงค์ เจริญพาณิชย์กุล. 2533 : 52) เด็กในชั้นอนุบาล ชอบที่จะแสดงออกและสนใจในสิ่งใหม่ๆ ความสนใจนั้นมีระยะสั้น ดังนั้นในการจัดเวลาสำหรับกิจกรรมวาดภาพควรจัดให้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ให้เด็กได้แสดงออกโดยเสรีไม่ต้องมีหลักเกณฑ์ มุ่งให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ (ชลิต ดาบแก้ว/สุดาวดี เหมทานนท์. 2525 : 28 - 29) ครูต้องให้ความเป็นอิสระในการทำงานของเด็ก ให้เขาใช้ความคิดและจินตนาการให้มากที่สุด ไม่ควรวาดรูปให้ดูเป็นตัวอย่าง หรือเขียนรูปให้เด็กต่อเติม ไม่ช่วยเด็กวาดภาพหรือระบายสี การให้คำแนะนำ คำชมเชย กระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกอยากทำงาน และเกิดความภูมิใจในผลงานของตน ช่วยเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการวาดให้เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม จัดหาสถานที่ที่เด็กจะวาดภาพได้โดยอิสระ แต่ไม่ใช่ว่าบนฝาผนัง เสา หรือบนพื้นห้อง คำแนะนำและแรงเสริมจากครูจะเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นกำลังใจในการทำงานของเด็กเสมอ เช่น การแนะนำถึงสิ่งที่เด็กสนใจ พูดคุยถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งนั้น เพื่อเด็กจะได้เกิดภาพพจน์ในการวาดง่ายขึ้น และควรแนะนำถึงสิ่งที่เด็กใกล้ชิด หรือมีความรู้ดีเกี่ยวกับสิ่งนั้น เช่น บ้านของฉัน พ่อ แม่ พี่น้องของฉัน ฯลฯ อย่าแปลกใจเมื่อเด็กวาดรูปเพียง 2-3 นาที แล้วกระโดดไปมองออกนอกหน้าต่าง นั่งลงบนพื้นเล่นของเล่น กลับมาวาดรูปต่อสักครู่ก็ไปเปิดหนังสือดู เพราะเด็กเล็กๆ จะนั่งทำงานไม่ได้นาน การกระทำซึ่งแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์สำคัญมากกว่าผลงานที่สำเร็จ ครูอาจจะแนะนำพูดคุยขณะที่เด็กทำงาน จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก เมื่อเด็กวาดเสร็จครูต้องเขียนชื่อและวันที่ของผลงานแต่ละคนให้เด็กด้วย หากเด็กเขียนได้ก็ให้เขียนเอง (สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. 2545 : 58 - 59)

การจัดกิจกรรมการวาดภาพให้กับเด็กปฐมวัย มิได้มุ่งตัวผลงานการวาดเป็นผลลัพธ์สำคัญที่สุด ผลงานการวาดภาพเป็นเพียงสะพานที่จะพาดพานไปสู่ลักษณะนิสัยที่ต้องการ และลักษณะนิสัยที่ต้องการก็มีได้เกิดจากตัวกิจกรรมวาดภาพอย่างเดียว แต่จะหล่อหลอมขึ้นมาจากปัจจัยที่พร้อมด้วยจิตวิทยาหลายด้าน ทั้งการเสนอกิจกรรมที่ท้าทายความคิดอ่าน เสรีภาพ แรงกระตุ้น ความรัก การพูดคุย บรรยากาศที่ดี การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น การให้กำลังใจ ฯลฯ การสนับสนุนหรือเสนอกิจกรรมวาดภาพให้เด็กสร้างสรรค์นั้น เราควรจะต้องมีเป้าหมายหรือความเชื่อเกี่ยวกับผลงานการวาดภาพของเด็กไว้ในใจว่า เขาจะต้องเป็นผู้ริเริ่ม เขาจะต้องเป็นผู้นำทางความคิด เขาจะต้องเป็นผู้มีจินตนาการกว้างขวาง เขาจะต้องเป็นผู้มีอิสระ เขาจะต้องเป็นผู้กระตือรือร้นในการรับรู้ (วิรุณ ตั้งเจริญ.

2526 : 36) ดังนั้นการจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัยมิได้มุ่งที่ผลงานการวาดภาพเป็นสิ่งสำคัญ แต่กิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้แสดงออก เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะและศักยภาพในด้านต่างๆ ในตัวเด็กรวมถึงลักษณะนิสัยที่ต้องการ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า การจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระให้กับเด็กปฐมวัย จะสามารถทำให้เด็กเกิดทักษะทางการวาดภาพที่มากขึ้นอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย นำไปพัฒนารูปแบบและการจัดกิจกรรมวาดภาพเพื่อพัฒนาทักษะทางการวาดภาพให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ ซึ่งวิเคราะห์จากองค์ประกอบดังต่อไปนี้ ได้แก่

1. การควบคุมกล้ามเนื้อมือ
2. ตำแหน่งภาพ
3. การระบายสี
4. รายละเอียด
5. ความหลากหลาย
6. ความหมายของภาพ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางด้านกรวาดภาพ ตลอดจนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธราธุราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมี 5 ห้องเรียน จำนวน 160 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธราธุราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่มีคะแนนทักษะทางการวาดภาพต่ำ จำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

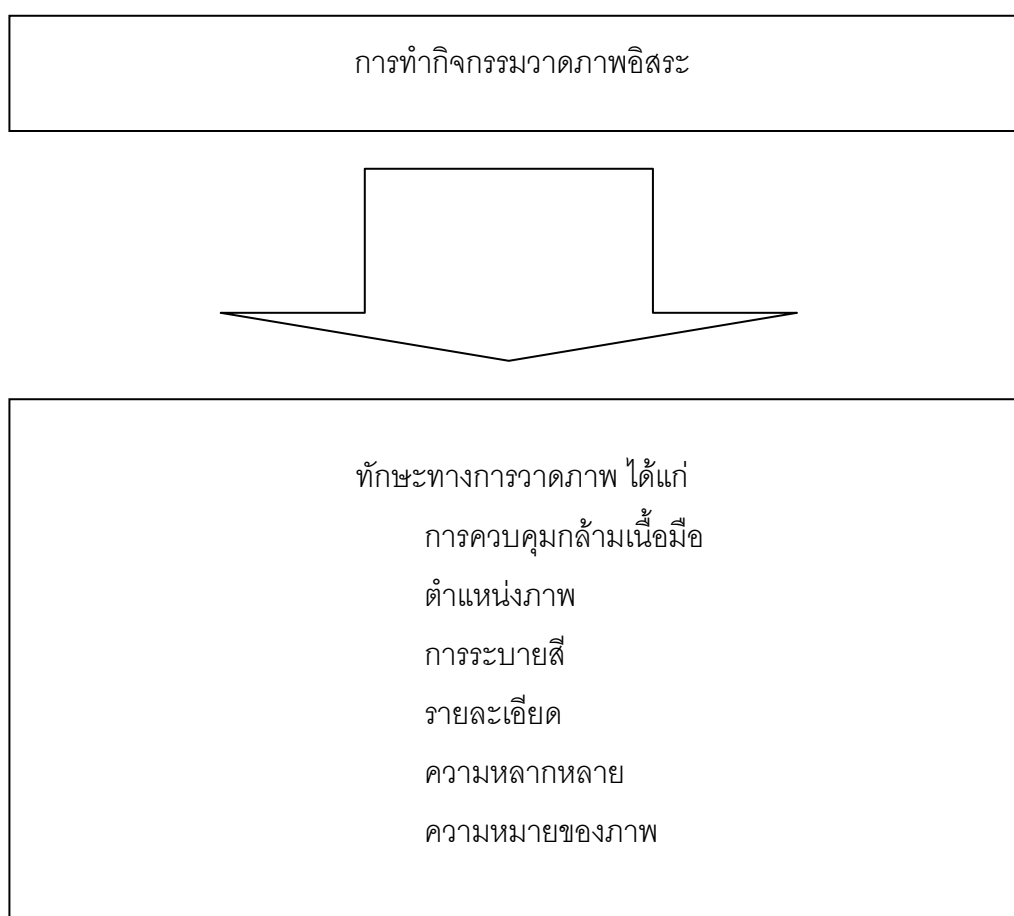
1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะทางการวาดภาพ แบ่งออกเป็น 6 องค์ประกอบดังนี้
 - 2.1 การควบคุมกล้ามเนื้อ
 - 2.2 ตำแหน่งภาพ
 - 2.3 การระบายสี
 - 2.4 รายละเอียด
 - 2.5 ความหลากหลาย
 - 2.6 ความหมายของภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กนักเรียนชาย-หญิง ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธราธุราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร
2. **ทักษะทางการวาดภาพ** หมายถึง ความสามารถในการใช้อุปกรณ์เครื่องเขียน เช่น สี ประเภทต่างๆ ดินสอ พู่กัน ชีตเขียนลงบนวัสดุรองรับทำให้เกิดเป็นภาพตามความต้องการอย่างอิสระ โดยวิเคราะห์ดูจากองค์ประกอบดังนี้ ได้แก่ การควบคุมกล้ามเนื้อ ตำแหน่งภาพ การระบายสี รายละเอียด ความหลากหลาย และความหมายของภาพที่แสดงออกมาเป็น ภาพหรือสัญลักษณ์ซึ่งวัดโดยแบบทดสอบการวาดภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. **กิจกรรมวาดภาพอิสระ** หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้ได้กวาดภาพตามความคิดและจินตนาการของตนเองอย่างอิสระ ด้วยอุปกรณ์เครื่องเขียนได้แก่ สีประเภทต่างๆ ดินสอ และพู่กัน ขีดเขียนลงบนวัสดุรองรับที่หลากหลาย เช่น กระดาษต่างๆ ผ้าดิบ ฟิวเจอร์บอร์ด เป็นต้น ทั้งนี้กิจกรรมวาดภาพอิสระจัดตามแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 40 แผน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ มีทักษะทางการวาดภาพสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามหัวข้อได้ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายของการวาดภาพ
 - 1.2 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็ก
 - 1.3 การวาดภาพกับความเจริญเติบโตของเด็ก
 - 1.4 พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
 - 1.5 พฤติกรรมการวาดภาพกับภาพที่เด็กปฐมวัยชอบวาด
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.1 การจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความสำคัญของการวาดภาพกับเด็กปฐมวัย
 - 2.3 บทบาทของครูกับการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.4 การวัดประเมินผลทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายของการวาดภาพ

เคาเพลิช (Kaupelis. 1983 : 139) ได้สรุปความหมายของการวาดภาพไว้ว่า เป็นกระบวนการของการวาดภาพที่แสดงออกด้วยเส้น หรือน้ำหนัก เพื่อให้เห็นเป็นรูปทรงรูปแบบเหมือนจริง รูปแบบนามธรรม หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีความสัมพันธ์กันภายในรูปทรง สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวาด ได้แก่ ดินสอ ปากกา พู่กัน ฯลฯ

อารี สุทธิพันธ์ (2528 : 108) กล่าวถึง การวาดภาพตามความหมายของการกระทำ หมายถึง การลาก ขูด ขีด เขียนด้วยวัสดุหรือเครื่องเขียนต่าง ๆ เช่น ดินสอ ปากกา ชอล์ก ฯลฯ บนระนาบรองรับซึ่งเป็นดิน โลหะ กระดาษ กระดาน หรือวัสดุอื่น ๆ ซึ่งมีผิวหน้าเรียบแบบโค้ง โดยทำให้เห็นรูปร่างด้วยเส้น รูปร่างที่เกิดจากเส้นนี้อาจเกิดจากเส้นตรง เส้นโค้ง เส้นหยัก ฯลฯ ทั้งนี้อาจมีน้ำหนักอ่อนแก่ของเส้นเท่ากัน หรือมีน้ำหนักอ่อนแก่ของเส้นต่างกันได้ ที่สำคัญที่สุดก็คือ รูปร่างที่เกิดจากเส้นนี้มีลักษณะ 2 มิติ คือกว้างและยาว หากผู้วาดต้องการให้มีความรู้สึกว่ามีลักษณะ 3 มิติ คือ กว้าง ยาว และลึก ก็กระทำได้โดยลากเส้นหลายๆเส้นตามวิธีการแรเงา

สมโภชน์ อุปอินทร์ (2532 : 7) กล่าวถึงการวาดภาพว่า เป็นการถ่ายทอดสิ่งที่มองเห็นหรือประทับใจมาเป็นสัญลักษณ์ในธรรมชาติไม่มีเส้น เมื่อเรารู้สึกสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรารู้ว่าเป็นสิ่งสามมิติ เราทำได้เพียงแปลความหมายเชิงสามมิติ ในเงื่อนไขของเส้นรอบนอก โดยระบบของแสงและเงาในคุณค่าต่างๆ เราสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้สึกในรูปดังกล่าวลงบนกระดาษได้

สมพร รอดบุญ (2532 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงการวาดภาพว่า มีความหมายซึ่งครอบคลุมมากไปกว่าจะกำหนดให้เป็นเพียงแต่ “วาดเส้น” เท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานประเภททัศนศิลป์ ได้มีวิวัฒนาการทางด้านความคิด รูปแบบ ตลอดจนเทคนิควิธีการที่รู้ด้นไปไกล และมีหลากหลายเป็นอิสระ จนดูไร้กฎเกณฑ์หรือขอบเขตอันจำกัด อีกทั้งศิลปินแต่ละท่านต่างก็มีความปรารถนาในการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตนเป็นสำคัญ

วิโรจน์ ขาทอง และทำนอง จันทิมา (2527) กล่าวถึงการวาดภาพว่า หมายถึงการเขียนรูปด้วยอะไรก็ตามอาจเป็นดินสอดำ ดินสอสี สีชอล์ก สีเทียน ตลอดจนสิ่งอื่นที่สามารถทำให้เกิดเป็นรูปร่างขึ้นมาที่มีความหมายต่อผู้เขียนและผู้ดู

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2520 : 12-13) กล่าวว่า การวาดภาพของเด็กจะเป็นไปตามความรู้สึกนึกคิดเท่านั้น ซึ่งเด็กจะวาดภาพอะไรก็ได้เท่าที่อยากจะวาด และเท่าที่รู้สึกว่าจะควรจะเป็น

ผดุง พรมมูล (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 11 ; อ้างอิงจาก ผดุง พรมมูล. 2524) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นการเรียนรู้ที่ดีวิธีหนึ่ง เพราะการที่ได้วาดภาพสิ่งต่างๆ ได้ อย่างน้อยต้องมีการสังเกต และทำความเข้าใจจึงจะสะท้อนออกมาเป็นภาพวาดได้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 39) กล่าวว่า การแสดงออกทางการวาดภาพ เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กในอันที่จะช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพหรือพลังในตัวเด็ก ซึ่งเป็นผลไปสู่การรับรู้สภาพแวดล้อม เกิดความคิดคำนึง และแสดงออกมาด้วยความสามารถ ทั้งการใช้ความรู้สึกนึกคิดและความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยมือ

เลิศ อานันท์ (2523 : 138) ได้ให้ความหมายของการวาดภาพว่า เป็นกิจกรรมที่แสดงออกว่าสติปัญญา ที่สามารถถ่ายทอดและสื่อความหมายได้ง่าย เป็นภาษาสากลที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถแปลความหมาย และเข้าใจได้อย่างแจ่มชัด ภาพวาดจึงมีความหมายต่อเด็กๆ มาก เพราะเด็กย่อมพอใจเมื่อได้วาดภาพต่างๆ

ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ (2546 : 9) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นการถ่ายทอดสิ่งที่มองเห็นหรือประทับใจออกมา เป็นเส้น น้ำหนัก หรือสัญลักษณ์ บนระนาบรองรับ เพื่อให้เป็นรูปร่างรูปทรง รูปแบบเหมือนจริงหรือรูปแบบนามธรรม โดยใช้วัสดุหรือเครื่องเขียนต่างๆ เช่นดินสอ ปากกา สีชอล์ก สีเทียนหรือสิ่งอื่นที่สามารถทำให้เกิดรูปร่างขึ้นมาได้

บุญไท เจริญผล (2533 : 13) กล่าวถึงการวาดภาพไว้ว่า การวาดภาพเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กที่จะนำเด็กไปสู่การแสดงออกทางความคิด ความคิดทั้งหมดย่อมมีความหมายสำหรับเด็ก และเป็นวิถีทางการเรียนรู้ทางหนึ่ง ซึ่งได้จากการรับรู้ สังเกต และการทำความเข้าใจ กับสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว

สรุปได้ว่า การวาดภาพ เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กที่ได้ถ่ายทอดสิ่งที่มองเห็นหรือประทับใจออกมาเป็นเส้นหรือสัญลักษณ์โดยใช้วัสดุเครื่องเขียนต่างๆ เช่นดินสอ ปากกา สีเทียน สีชอล์ก ชีดเขียนทำให้เกิดเป็นรูปร่าง ซึ่งภาพที่เด็กวาด ทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถแปลความหมายและเข้าใจได้

1.2 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การวาดภาพของเด็กปฐมวัยจะต้องอาศัยองค์ประกอบทางด้านต่างๆ ดังนี้(วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 19)

1. ทางด้านการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา การวาดภาพของเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยใช้ความสามารถของกล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา ซึ่งพบว่า พัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสจะค่อยๆ พัฒนาจากการใช้มือและตาจากการใช้มือและตาในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย การเล่นเกม และการเล่นของเล่นต่างๆ พัฒนาการทางการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตาจะอยู่ในระดับใดขึ้นอยู่กับความอยากรู้อยากเห็นและประสบการณ์เดิม ที่เด็กมีโอกาสในการปฏิบัติกิจกรรมมากน้อยเพียงใด

2. ทางด้านการรับรู้ เมื่อเด็กวาดภาพในช่วงแรกรูปทรงต่าง ๆ จะเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่สื่อสารเฉพาะตัว ซึ่งจะกระตุ้นการรับรู้ให้เป็นรูปธรรมขึ้น เพราะในช่วงการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย รูปทรงของสิ่งต่าง ๆ จะมีสภาพเป็นนามธรรมหรือการรับรู้ที่ยังไม่กระจ่างชัด ซึ่งเมื่อเด็กมองดูสิ่งแวดล้อมเขาย่อมมองเห็นรูปร่าง รูปทรง มวล ปริมาตร และพื้นผิวของสิ่งนั้นสัมพันธ์กับการสร้างศิลปะของเขา การรับรู้สิ่งแวดล้อมจึงช่วยให้เด็กรู้จักการสังเกต การพินิจพิเคราะห์ หรือการวิเคราะห์สิ่งต่างๆ และเขียนออกมาเป็นภาพได้

3. ทางด้านการคิด ขณะที่เด็กวาดภาพ เขาจะจัดระบบความคิดอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นไปอย่างที่ดีคำนึง เด็กส่วนใหญ่เมื่อวาดภาพ สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะแปลความรูปทรงต่างๆ ออกมามากมายหลายชนิดและเกือบจะไม่ซ้ำกันในแต่ละครั้ง ภาพวาดของเด็กจึงเปรียบเสมือนการแสดงออกทางความคิดของเด็กนั่นเอง

4. ภาพวาดตามแบบที่กำหนดไว้ ภาพนี้เด็กจะวาดภาพเลียนแบบที่กำหนดให้ทุกประการ ซึ่งจากการศึกษาและสังเกตการวาดภาพตามความสนใจ และแบบอิสระของเด็กปรากฏว่า ภาพที่เด็กชอบวาดมากที่สุดเรียงลำดับคือ ภาพคน ภาพสัตว์ และภาพต้นไม้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา เป็นผลมาจากประสบการณ์เดิมในการปฏิบัติกิจกรรม ด้านการรับรู้ มาจากสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการสังเกต วิเคราะห์สิ่งต่างๆ ที่เด็กมองเห็น ด้านความคิดซึ่งเด็กจะแสดงออกมาทางภาพวาด

1.3 การวาดภาพกับความเจริญเติบโตของเด็ก

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 45) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของเด็ก และกล่าวว่า ปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงออกทางการวาดภาพจะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงหรือการเติบโตของเด็กทั้งด้านร่างกาย การรับรู้ อารมณ์ จิตใจ

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld. 1970 : 23 - 27) ได้กล่าวถึงการวาดภาพว่า มีส่วนสะท้อนให้เห็นพัฒนาการหรือการเจริญเติบโตในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การเจริญเติบโตทางอารมณ์ (Emotional Growth) เน้นให้เห็นว่า การสร้างสรรค์ภาพนั้นมีความหมายและความสำคัญต่อเด็ก เพราะเด็กจะต้องใช้ความสามารถในการปรับตัวกับสถานการณ์แปลกใหม่หรือประสบกับปัญหาการรับรู้ที่ต่อเนื่อง เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยประสบการณ์ที่กว้างและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในขณะสร้างสรรค์ภาพ และคุณภาพเหล่านี้จะแสดงให้เห็นได้ เช่น เด็กที่วาดภาพซ้ำๆ เหมือนกันตลอดเวลาย่อมแสดงว่าเด็กมีปัญหาในการปรับตัวและไม่มั่นใจในการแสดงออก เช่นเดียวกับกรณีผู้ใหญ่ให้เด็กลอกแบบรูปเรขาคณิตเป็นประจำ เด็กก็ทำตามนั้นและทำได้ดี แต่เด็กเหล่านี้จะสูญเสียความมั่นใจในการแสดงออกทางศิลปะและการคิด

2. การเจริญเติบโตทางสติปัญญา (Intellectual Growth) การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัย หรือแต่ละคนแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างจะปรากฏในแง่ของรายละเอียด การแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสี หรือจินตนาการ ข้อแตกต่างนี้สามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างของวัยบุคคล หรือในแต่ละช่วงเวลา กระบวนการทำงานทางศิลปะนั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นประสบการณ์บูรณาการ ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เส้น รูปทรง สี

3. การเจริญเติบโตทางร่างกาย (Physical Growth) การวาดภาพกับความเจริญเติบโต ด้านร่างกาย เป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นความสามารถของการใช้สายตาที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในส่วนที่ต้องใช้ทักษะในการควบคุมทิศทางและการลากเส้น การเจริญเติบโตของร่างกาย จะทำให้มีการ

เปลี่ยนแปลงรูปแบบการวาดที่เริ่มจากการขีดเขียน (Scribbling Stage) เป็นเส้นยุ่ง ๆ ไปสู่ความสามารถควบคุมเส้นให้เป็นระเบียบขึ้นเรื่อย ๆ การเคลื่อนไหวของเส้นจะเป็นอย่างซ้ำ ๆ อยู่ระยะหนึ่ง แล้วจะสามารถลากเส้นให้เป็นรูปทรงให้ปรากฏขึ้น และเมื่อเด็กเจริญเติบโต พัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหวจะทำให้รูปแบบการวาดพัฒนาจากเส้นที่วาดเป็นรูปร่างง่าย ๆ ไปสู่รูปร่างที่เลียนแบบของจริงมากขึ้น

4. การเจริญเติบโตทางด้านการรับรู้ (Perceptual Growth) โลเวนเฟลด์ กล่าวว่าประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่ได้รับรู้ความหมาย และคุณภาพของสิ่งต่างๆ จะแสดงให้เห็นได้จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้ประสาทสัมผัส การรับรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการรับรู้ทางสายตา โดยการรับรู้เกี่ยวกับสี รูปร่าง (Form) และบริเวณว่าง (Space) พัฒนาการรับรู้ทางสายตาจะเริ่มพัฒนาแยกแยะสิ่งต่างๆ จากการแยกแยะสีการแยกแยะรูปร่าง ในระยะแรก ต่อมาเมื่อเด็กมีพัฒนาการของการรับรู้ทุกด้านมากขึ้น เด็กจะแสดงการรับรู้บริเวณว่าง ซึ่งเด็กรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม ระยะพัฒนาการเกี่ยวกับบริเวณว่างมีความสำคัญสำหรับเด็กมาก เหมือนกับว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กจะสามารถนำพัฒนาการการใช้บริเวณว่างได้อย่างเหมาะสมขึ้น หรือสามารถถ่ายทอดความรู้สึกจากสิ่งที่ตนรับรู้ออกมาในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของภาพให้มีความหมาย และมีความสัมพันธ์กันได้ ภาพที่วาดจึงประกอบด้วยการใช้บริเวณว่าง รูปร่าง สี สัน ความรู้สึก โลเวนเฟลด์ กล่าวว่า เด็กที่มีการสังเกตดี จะรู้ว่าวัตถุต่าง ๆ ย่อมมีความต่างกันด้านรูปร่าง รูปทรง สี ความเรียบร้อยและขรุขระ ความรู้สึกต่อแสงและความมืด การรับรู้เหล่านี้ล้วนมาจากประสบการณ์ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สำหรับครูที่สอนเด็กเล็ก ๆ ควรจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์จากการเล่น ที่จะพัฒนาการรับรู้ทางสายตา และความรู้สึกประสาทสัมผัสจากสิ่งแวดล้อม

5. การเจริญเติบโตทางสังคม (Social Growth) การวาดภาพเป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระ ส่วนใหญ่เน้นเกี่ยวกับความคิดคำนึงส่วนตัว สิ่งแวดล้อม สังคม และในอีกแง่หนึ่งแสดงถึงการทำงานร่วมกัน เมื่อเด็กเริ่มวาดลักษณะได้ในระยะแรก จะวาดคนที่ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ตัวเอง เพื่อน แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้น สิ่งที่วาดจะมาจากประสบการณ์ทางสังคมที่ไกลตัวออกไป ซึ่งแสดงว่า เด็กรับรู้โลกภายนอกที่กว้างขึ้น ประสบการณ์เหล่านี้จะเกิดจากการสะสมความรู้ มีความสนใจต่อสิ่งต่างๆ เช่น เด็กวาดภาพคนดับเพลิง บุคคลอาชีพต่างๆ ในสังคม เป็นต้น

6. การเจริญเติบโตทางด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Growth) พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพแสดงให้เห็นถึงประสาทสัมผัสที่ได้บูรณาการประสบการณ์ทั้งมวลซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความคิด ความรู้สึก การรับรู้ ผลจากการบูรณาการนี้ สามารถที่จะพบได้จากการจัดภาพที่ประสานกลมเกลียวเป็นเอกภาพ และแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดด้วยภาวะของบริเวณว่าง เส้น ลักษณะผิว และสี

7. การเจริญเติบโตทางด้านการสร้างสรรค์ (Creative Growth) โลเวนเฟลด์ กล่าวว่า พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เริ่มพัฒนาตั้งแต่ทำเครื่องหมายได้ในครั้งแรก แล้วเรียกสิ่งที่เขาส่งนั้นว่า “ผู้ชาย” “บ้าน” หรือ “ภูเขา” รูปที่เขาสร้างขึ้นมานี้ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จากการคิดสร้างสิ่งง่ายๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างสิ่งยากๆ ซึ่งจะผ่านขั้นตอนที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม พัฒนาการทางด้านการสร้างสรรค์ต้องอาศัยเสรีภาพทางความคิดและการกระทำ เมื่อเด็กรู้สึกมีอิสระและความกล้าที่จะแสดงออก การแสดงออกในครั้งต่อไป เด็กจะสร้างรูปร่างและใส่บางสิ่งลงในภาพของตน สิ่งที่แสดงออกมานั้นมาจากความคิด จินตนาการ ความรู้สึกอิสระและมั่นใจที่สร้างสิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ด้วย เด็กที่ถูกขัดขวางหรือยับยั้งด้วยกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่ไม่มีเหตุผล มักจะขาดความเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง การแสดงออกมักเลียนแบบผู้อื่น

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่าการวาดภาพเป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของเด็ก ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นพัฒนาการและการเจริญเติบโตในด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา การรับรู้ สุนทรียภาพ และความคิดสร้างสรรค์

1.4 พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การวาดภาพของเด็กปฐมวัย จะแตกต่างกันตามระดับอายุ การเจริญเติบโตของร่างกาย ประสบการณ์ที่ได้รับ ดังนั้นการจัดกิจกรรมทางศิลปะให้กับเด็กจึงควรจะเข้าใจระดับพัฒนาการความสามารถและการแสดงออกของเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องตรงเป้าหมายยิ่งขึ้น

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld. 1957 : 33-39) ได้ทำการศึกษาขั้นพัฒนาการด้านศิลปะของเด็ก โดยแบ่งขั้นพัฒนาการไว้ดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (The Scribbling Stage) อายุ 2-4 ปี
2. ขั้นเริ่มเป็นสัญลักษณ์หรือขั้นเขียนภาพให้มีความหมาย (Pre-Schematic Stage) อายุ 4-7 ปี
3. ขั้นใช้สัญลักษณ์หรือขั้นเขียนภาพได้คล้ายของจริง (Schematic Stage) อายุ 7-9 ปี
4. ขั้นเขียนภาพของจริง (Drawing Realistic) อายุ 9-11 ปี
5. ขั้นเขียนภาพเหมือนของจริง (Pseudo Realistic) อายุ 11-12 ปี
6. ขั้นความคิดสร้างสรรค์ (Period of Decision) อายุ 12-16 ปี

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะขั้นพัฒนาการในระยะ 4-7 ปี เป็นขั้นเริ่มเป็นสัญลักษณ์หรือขั้นเขียนภาพให้มีความหมาย (Pre-Schematic Stage) เป็นขั้นเริ่มต้นของการแสดงออกที่มีความหมาย ภาพสิ่งของสิ่งเดียวกันเด็กอาจจะเขียนได้หลาย ๆ แบบ ในระยะนี้โลกที่เด็กเห็นหรือรู้ จึงแตกต่างจาก

โลกที่เด็กเขียนภาพ การพัฒนาความคิดเกี่ยวกับคนและสิ่งของยังไม่เด่นชัด ทำให้ภาพที่เด็กวาดบรรยายถึงสิ่งเหล่านี้อยู่ในรูปแบบทางเรขาคณิต เช่น ในการวาดรูปคนเด็กจะเขียนวงกลมแทนศีรษะ เส้นตามแนวขวางแทนแขนและเส้นตามแนวตั้งแทนขา แต่ยังไม่มียรายละเอียดส่วนต่างๆ ของร่างกาย

การใช้สี ในขั้นนี้การใช้สีของเด็กยังไม่เป็นไปตามธรรมชาติ สีที่เด็กใช้เขียนภาพกับสีที่เด็กเห็นจริง ๆ จะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะเด็กใช้สีตามอารมณ์แล้วแต่ว่าสีไหนจะสะดุดตาเด็ก หรือเด็กชอบสีไหนเป็นพิเศษก็จะใช้สีนั้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง

บริเวณว่าง หรือช่องไฟ เด็กยังไม่เข้าใจว่าจะเขียนรูปตรงไหน ขนาดเท่าใดจึงเหมาะสม แต่จะวาดลงไปโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ตรงไหนมีบริเวณว่างเด็กจะเขียนสิ่งต่างๆ ลงไป ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 : 115-116) ได้กล่าวถึง ระดับความสามารถในการวาดรูปของเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

อายุ 1-2 ขวบ จะสามารถลากเส้นยุ่งๆ โดยไม่มีความหมาย เด็กจะลากเส้นตามความพอใจของตนเอง

อายุ 3-4 ขวบ เด็กจะเริ่มบอกชื่อภาพที่ตนวาดได้

อายุ 4-5 ขวบ เด็กจะพบว่าตนสามารถวาดภาพของจริงได้ ภาพที่วาดจะเป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคย

อายุ 5-6 ขวบ จะเริ่มปรับตัวโดยการสังเกต จะพยายามวาดภาพตามความเป็นจริง แต่จะยังไม่แสดงความถูกต้องในเรื่องของสี ขนาด และความเป็นจริง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 58) ได้แบ่งพัฒนาการทางศิลปะเป็น 10 ระยะด้วยกัน โดยเริ่มตั้งแต่เด็กวัยทารกเป็นต้นมา คือ

1. ระยะแห่งการแสวงหา (The Search) 8 สัปดาห์ถึง 2 ขวบ ความสามารถในการใช้มือจะสามารถจับวัตถุได้ จับเอาของเข้าปากได้ เล่นกับนิ้วเท้า ขยี้กระดาษเล่นกับน้ำเวลาอาบน้ำ เวลาจับแท่งไม้สี่เหลี่ยมจะใช้สองมือแล้วเอาเข้าปาก ความสามารถในการแสดงออกซึ่งความเข้าใจ เช่น ยิ้มกับตัวเองในกระจก ตบขวदनม เปล่งเสียงแหลมเอ็กอ้าก เป็นต้น พัฒนาการทางศิลปะได้เกิดขึ้นแอบแฝงกับพฤติกรรมเหล่านี้

2. ระยะของการขีดเขียน (Scribbles and Scribbling) พัฒนาการเด็กระยะนี้อยู่ในอายุประมาณ 2-3 ขวบ การขีดเขียนเป็นพฤติกรรมที่เด็กกระทำได้ดีทันทีโดยปราศจากการกระตุ้น เมื่อเด็กโตขึ้นการขีดเขียนจะไปปรากฏเป็นส่วนประกอบของการเขียนรูปต่อไป เช่น เป็นส่วนของผมเมื่อวาดคน ใบของต้นไม้ ควั่นไฟ ก้อนเมฆ ระยะการขีดเขียนเด็กจะใช้เป็นการตอบสนองการเคลื่อนไหวของมือและแขนตามความพอใจของเด็กเอง การขีดเขียนของเด็กระยะนี้จะใช้เส้นพื้นฐานเหล่านี้ในการขีดเขียนออกมา เส้นพื้นฐานต่างๆ คือ เส้นตรง (Vertical) เส้นนอน (Horizontal) เส้นทะแยงมุม (Daigonal) วงกลม (Circular) เส้นโค้ง (Curving) เส้นเป็นคลื่น (Waving) การขีดเขียนนี้รวมถึงรูปแบบต่างๆ มีอยู่ประปรายอยู่อย่างไม่ชัดเจน

3. ระยะของการซ่อนเร้นรูปทรง (The Secrets of Shape) การพัฒนาทางศิลปะระยะนี้จะอยู่ในอายุระหว่าง 2-3 ขวบ เด็กอายุ 2 ขวบไม่สามารถวาดรูปวงกลมได้สมบูรณ์ตามใจปรารถนา รูปแบบการเขียนจะปรากฏออกมาแบบขีดเขียน มีรูปทรงเกิดขึ้น รูปทรงจะปรากฏให้เห็นได้เมื่ออายุ 3 ขวบ เด็กจะสามารถเขียนรูปสี่เหลี่ยม วงกลม และรูปร่างภายนอกของรูปทรงอื่นๆ และรูปทรงเหล่านี้จะปรากฏออกมากับการขีดเขียนทั่วไป

4. ระยะของการสร้างเค้าโครงทางศิลปะ (Art in Outline) พัฒนาการทางศิลปะขั้นนี้อยู่ในระหว่างอายุประมาณ 3-4 ขวบ เด็กจะเริ่มวาดรูปทรงต่างๆ เช่นวงรี วงกลม รูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมผืนผ้า สี่เหลี่ยมจัตุรัส และรูปกากบาท ระยะนี้เป็นระยะที่สำคัญที่เด็กจะสร้างความพอใจสำหรับเด็กที่มีความเจริญเติบโตทางศิลปะ

5. ระยะของการออกแบบ (The Child and Design) พัฒนาการระยะนี้อยู่ระหว่างอายุประมาณ 3-5 ขวบ เด็กจะเริ่มเอารูปทรงต่างๆ มาผสมผสานกัน เมื่อเด็กเอารูปทรงมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นการเริ่มพัฒนาการออกแบบ เด็กจะแสดงความสามารถในการใช้รูปทรงหลายๆ รูปทรงได้อย่างคล่องแคล่ว

6. ระยะของการพัฒนา วงกลม ดวงอาทิตย์ และรัศมี (Mandalas Sun and Radials) พัฒนาการทางศิลปะระยะนี้อยู่ในอายุประมาณ 3-5 ขวบ ความสำคัญของการแสดงออกอย่างแจ่มชัดของการพัฒนาในระยะนี้ค่อนข้างจะเพี้ยนจากคำพูดของเด็ก การแสดงออกในการวาดรูปค่อนข้างที่จะสมบูรณ์ไม่มีความสมดุล มีความงดงามในการออกแบบ เด็กสามารถเขียนรูปดวงอาทิตย์ มีรัศมี และการพัฒนาจากดวงอาทิตย์ก็จะไปสู่การวาดรูปหน้าคน และเส้นรัศมีของดวงอาทิตย์ เด็กจะนำมาใช้เป็นเส้นผมเมื่อวาดรูปหน้าคน

7. ระยะของการวาดรูปคน (People) เด็กเริ่มเขียนรูปคนได้ อายุประมาณ 4-6 ขวบ แต่หน้าตาจะใหญ่โตมาก แขนขาจะมีขนาดเล็ก จะมุ่งความสนใจเขียนแต่หน้าตา แขนจะต่อออกมาทางศีรษะ และเริ่มเขียนขา ต่อมาจะเขียนคนโดยลืมนเขียนแขน จะมีแต่ขาเพื่อให้เกิดความสมดุล

8. ระยะของการวาดรูปที่ค่อนข้างจะเป็นเรื่องราว (Almost Pictures) อยู่ในอายุประมาณ 4-6 ขวบ เด็กส่วนมากจะเริ่มพัฒนาเข้าสู่ระยะของการออกแบบรูปทรง เด็กจะเขียนรูปคนชัดเจนขึ้น และมองดูตามที่ตนเห็นเหมือนผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กเริ่มเขียนรูปสัตว์ มีขา 4 ขา อยู่บนข้างเดียวต่อ

9. ระยะของการวาดภาพมีเรื่องราว (Pictures) ระยะนี้แบ่งออกเป็นสองตอน คือระยะต้น การเขียนรูปของเด็กจะวาดรูปคน สัตว์ บ้าน และต้นไม้ เป็นต้น ต่อมาคือระยะหลังเด็กจะวาดรูปต่างๆ มีความชัดเจนมากขึ้น และง่ายต่อการเข้าใจและการยอมรับของผู้ใหญ่

10. ระยะของการซ่อนเร้นสิ่งที่มีคุณค่า (Hidden Treasures) เด็กวัย 5-7 ขวบ จะเขียนภาพที่เรียกว่า X-ray Picture ลักษณะภาพแสดงถึงส่วนละเอียดภายใน เช่นสิ่งของภายในบ้าน ที่มองเห็นได้จากภายนอก

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย จะแตกต่างกันตามระดับอายุของเด็กซึ่งเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตของร่างกาย ประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งพัฒนาการทางการวาดภาพในแต่ละวัยจะเป็นไปตามขั้น ตั้งแต่การขีดเขียนพัฒนาไปสู่เริ่มเป็นรูปร่างรูปทรงและพัฒนาไปจนสามารถวาดภาพที่สื่อความหมายได้ชัดเจนเป็นเรื่องราว

1.5 พฤติกรรมการวาดภาพกับภาพที่เด็กปฐมวัยชอบวาด

ในระยะเริ่มแรก ภาพวาดของเด็กมีความหมายเพียงเพื่อบอกว่า เป็นการใช้อ็องค์ประกอบทางกลไกของร่างกายควบคุมสภาวะสำคัญ และเป็นการจัดเรียงของภาพวาดเท่านั้น ซึ่งความเจริญของเด็กจะเริ่มด้วยแบบง่ายๆ ไปสู่แบบที่ซับซ้อนขึ้นโดยลักษณะของสิ่งที่ป็นรูปธรรมได้เข้าไปอยู่ในตัวเด็กเมื่อเขาโตขึ้นความสามารถในการที่จะวาดภาพให้เป็นรูปเป็นร่างมีมากขึ้น อาจขึ้นอยู่กับประสบการณ์การรับรู้ในสิ่งนั้นๆ ได้ดีกว่าก็ได้ นอกจากนี้พบว่าเด็กจะไม่วาดภาพวัตถุออกมาตรงๆ อย่างที่ตาเห็น แต่จะเลือกเปลี่ยนแปลงและเพิ่มสิ่งที่คิดว่าอาจจะเกี่ยวข้องกับวัตถุนั้นลงในภาพของเขา แนวโน้มเหล่านี้เกิดขึ้นเสมอ แม้วัตถุจะถูกลอกเลียนแบบจากตัวอย่างหรือวาดขึ้นโดยอาศัยความจำก็ตาม (บุญไทเจริญผล. 2533 : 25; อ้างอิงจาก Harris. 1963 : 173)

ไฮโรวิทซ์ เลวิส; และลูกา (วราภรณ์ รักวิชัย. ม.ป.ป. : 65; อ้างอิงจาก Horovity, Lewis ; & Luca. 1967 : 28) ได้ทำการศึกษาและสังเกตการวาดภาพของเด็ก พบว่าในการวาดภาพของเด็กนั้นเด็กได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว และได้แบ่งลักษณะภาพที่เด็กวาดออกเป็น 4 แบบ คือ

1. ภาพวาดตามความสนใจ เด็กจะวาดภาพตามความคิดของตนเอง
2. ภาพวาดอิสระเป็นการวาดภาพจากหัวข้อที่กำหนดให้ แต่เด็กจะคิดสิ่งที่วาดเอง
3. ภาพของจริง เด็กจะวาดภาพจากของจริงที่กำหนดให้
4. ภาพวาดตามแบบที่กำหนดให้ ภาพนี้เด็กจะวาดภาพเลียนแบบที่กำหนดให้ทุกประการ

ซึ่งจากการศึกษาและสังเกตการวาดภาพตามความสนใจ และแบบอิสระของเด็ก ปรากฏว่าภาพที่เด็กชอบวาดมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ ภาพคน ภาพสัตว์ และภาพต้นไม้

ลาร์ค (Lark. 1967 : 7-8) กล่าวว่าภาพคนที่อยู่ในความคิดของเด็กนั้น เป็นเพียงเส้นรอบนอกของรูปร่างคน ระยะแรกเด็กมักเขียนภาพด้านหน้ามีรายละเอียดน้อย การวางสัดส่วนและตำแหน่งไม่ตรงตามความเป็นจริง ดังจะเห็นได้ว่าลักษณะเป็นวงกลมมีจุดหรือวงกลมเล็ก ๆ แทนตา เขียนเส้นตรง เส้นเดียวหรือเส้นคู่ แทนจมูก เขียนเส้นขวางยาว ๆ แทนปาก บางครั้งเขียนฟันเป็นซี่เหมือนลูกกรง รูปร่าง

ของลำตัวจะเป็นวงรี คอเป็นวงกลมเล็กๆ ในระยะต่อมาจึงเขียนเป็นรูปสี่เหลี่ยมต่อระหว่างศีรษะและลำตัว เขียนขาเส้นเดียวต่อมาจึงเขียนเป็นเส้นคู่ เป็นท่อนยาวๆ ต่อจากลำตัว หรือชี้ต่ำลงข้างลำตัว

อาเมส (Lark. 1967 : 32 ; citing Amas. 1945 : 161-165) กล่าวถึงพฤติกรรมการวาดภาพคนของเด็กว่า มักไม่มีคอและทรวงอก ระยะแรกเด็กจะเขียนแขนต่อจากคาง หู หรือบริเวณคอ บางครั้งอาจต่อจากเอวก่อนที่จะเขียนต่อจากไหล่ ได้ถูกต้องในระยะต่อมา และมักไม่ค่อยพบการเขียนมือ เมื่อเด็กเขียนมือจะมีรูปร่างเป็นกลุ่มก้อนมีนิ้วกระจายออกสั้นๆ 3-7 แฉก หรือเป็นเส้นยาวรอบทิศทาง บางครั้งคล้ายเท้านก และอาเมส กล่าวว่า ลักษณะการวาดภาพของเด็กยังแสดงถึงระดับความสามารถทางสติปัญญาของเด็กได้อีกด้วย

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1956 : 333-334) ได้สรุปการศึกษาของนักวิจัยท่านอื่น ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมการวาดภาพของเด็กไว้ดังนี้

1. เมื่อเด็กมีอายุราว 6 ปี เด็กจะเขียนภาพแสดงความแตกต่างของเพศได้ เช่นลักษณะของผม เสื้อผ้า หน้าตา
2. เด็กอายุระหว่าง 5-11 ปี วาดภาพเพศเดียวกันกับตนมากกว่าเพศตรงกันข้าม
3. เด็กอายุระหว่าง 11-12 ปี เด็กผู้หญิงจะเริ่มวาดภาพคนซึ่งเป็นเพศตรงข้าม
4. เด็กชายวาดภาพคนน้อยกว่าเด็กหญิง แต่จะวาดตัวคนที่มีสัดส่วนถูกต้องมากกว่าเด็กหญิง
5. การวาดภาพคน เด็กหญิงจะวาดเครื่องประดับเพิ่มเติมมากกว่าเด็กชาย
6. เด็กหญิงวาดหน้าคนแบบหน้าตรงมากกว่าเด็กชาย แต่เด็กชายวาดหน้าเต็มและหน้าด้านข้างเท่า ๆ กัน

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการวาดภาพของเด็กปฐมวัยได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก ภาพที่เด็กวาดจะเริ่มด้วยแบบง่าย ๆ ไปสู่ที่ซับซ้อนมากขึ้น ขึ้นอยู่กับช่วงวัยและประสบการณ์การรับรู้ของเด็ก ซึ่งภาพที่เด็กชอบวาดมากที่สุด คือภาพ คน ภาพสัตว์ และภาพต้นไม้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

2.1 การจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ภาพวาดหรืองานที่เด็กสร้างสรรค์ขึ้นล้วนแต่ช่วยให้เด็ก เกิดการเรียนรู้ด้วยความสนุกเพลิดเพลิน เนื่องจากสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กวัยนี้ได้ตามพัฒนาการของเขา

การปลูกฝังให้เด็กเกิดความสนใจในการวาดภาพนั้น ควรมุ่งให้เด็กเกิดความพึงพอใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและประสบความสำเร็จในงานนั้น ๆ ทั้งยังช่วยปลูกฝังให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องของลักษณะนิสัยที่เหมาะสมได้หลายอย่าง นอกเหนือจากการให้ประสบการณ์ทางการวาดภาพ การสอนควรหลีกเลี่ยงการให้เด็กเลียนแบบให้เหมือนของจริง เพราะการสอนดังกล่าว หากเด็กยังไม่มีทักษะและความพร้อมเพียงพอ ก็อาจจะเกิดความล้มเหลว จนทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จึงไม่เป็นการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้แต่อย่างใด

สิริพรรณ ตันศิริรัตน์ไพศาล (2545 : 31-32) กล่าวว่า การสอนการวาดภาพในระดับปฐมวัย เป็นการอบรมเบื้องต้น มิได้มุ่งหมายให้เด็กวาดรูปเก่ง แต่เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยอันดีงาม และมีความพร้อมในการศึกษาในระดับต่อไป ดังมีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อฝึกและเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ให้เด็กได้รู้จักใช้ประสาทสัมผัสให้สัมพันธ์กันได้อย่างเหมาะสม
2. เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การรู้จักสังเกต การมีไหวพริบสามารถแสดงออกตามความถนัด ความสามารถของแต่ละคน และชื่นชมต่อสิ่งที่สวยงามต่างๆ
3. เพื่อการพัฒนาทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพ
4. เพื่อปลูกฝังค่านิยม เจตคติ และคุณสมบัติที่ดีของศิลปะ และวัฒนธรรม
5. เพื่อให้เด็กเริ่มต้นรู้จักการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ในการทำงานศิลปะ รู้จักการเก็บรักษา และการทำความสะอาดอย่างถูกต้อง
6. เพื่อฝึกให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นคนมีระเบียบ ประณีต
7. เพื่อให้เด็กมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระ สนุกสนานเพลิดเพลิน และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
8. เพื่อนำไปใช้ให้สัมพันธ์กับการจัดประสบการณ์ด้านอื่น ๆ

ประมาญ ดิคนันท์ (2536 : 116-117) ได้กล่าวว่า การสอนวาดภาพสำหรับชั้นปฐมวัยมีดังต่อไปนี้

1. มิใช่มุ่งสอนให้เด็กเป็นศิลปิน หากมุ่งที่จะใช้การวาดภาพเป็นเส้นทางไปสู่การเรียนรู้งานศิลปะของเด็กคือ ยานพาหนะอันนำไปสู่การเจริญเติบโตทางการศึกษา
2. การวาดภาพเป็นทางหนึ่งซึ่งเด็กใช้แสดงออก ใช้ในการสื่อความหมายและในการจารึกประสบการณ์ของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่เขียนอะไรไม่ค่อยออก อาจจะใช้การวาดรูปหรือปั้นแสดงออกได้ดีกว่าการเขียน
3. การวาดภาพช่วยให้เด็กพัฒนาความตระหนักรู้ กับสิ่งแวดล้อมได้แจ่มชัดขึ้น
4. การวาดภาพทำให้เรารู้คุณค่าของสุนทรีย์ภาพ

5. การวาดภาพช่วยให้มีทักษะในการใช้มือ

6. การวาดภาพเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์มาแต่ดึกดำบรรพ์

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 36) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการวาดภาพให้กับเด็กปฐมวัย มิได้มุ่งตัวผลงานการวาดเป็นผลลัพธ์สำคัญที่สุด ผลงานการวาดภาพเป็นเพียงสะพานที่จะพาดผ่านไปสู่ลักษณะนิสัยที่ต้องการ และลักษณะนิสัยที่ต้องการก็มิได้เกิดจากตัวกิจกรรมวาดภาพอย่างเดียว แต่จะหล่อหลอมขึ้นมาจากปัจจัยที่พร้อมด้วยจิตวิทยาหลายด้าน ทั้งการเสนอกิจกรรมที่ท้าทายความคิดอ่าน เสรีภาพ แรงกระตุ้น ความรัก การพูดคุย บรรยากาศที่ดี การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น การให้กำลังใจ ฯลฯ การสนับสนุนหรือเสนอกิจกรรมวาดภาพให้เด็กสร้างสรรค์นั้น เราควรจะต้องมีเป้าหมายหรือความเชื่อเกี่ยวกับผลงานการวาดภาพของเด็กไว้อยู่ในใจ

1. เขาจะต้องเป็นผู้ริเริ่ม
2. เขาจะต้องเป็นผู้นำทางความคิด
3. เขาจะต้องเป็นผู้มีจินตนาการกว้างขวาง
4. เขาจะต้องเป็นผู้มีอิสระภาพ
5. เขาจะต้องเป็นผู้กระตือรือร้นในการรับรู้

สรุปว่า การจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัยมิได้มุ่งที่ผลงานการวาดภาพเป็นผลสำคัญ แต่กิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้แสดงออก เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะและศักยภาพในด้านต่างๆ ในตัวเด็กรวมถึงลักษณะนิสัยที่ต้องการ

2.2 ความสำคัญของการวาดภาพกับเด็กปฐมวัย

การวาดภาพ เป็นกิจกรรมศิลปะแบบหนึ่งที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะนอกจากจะช่วยให้เด็กเพลิดเพลินแล้ว ในขณะที่เด็กกำลังวาดภาพ เด็กจะได้ฝึกการสังเกต จำแนกและเปรียบเทียบ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ โดยผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งปิยะชาติ แสงอรุณ ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมวาดภาพเป็นกิจกรรมทางศิลปะที่จัดให้แก่เด็ก ในลักษณะเชิงของเล่น เด็กจะมีความสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกเหมือนได้เล่นของเล่น ขณะเดียวกันเด็กก็จะเกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือกับความคิด เด็กจะแสดงออกถึงการรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง รู้จักใช้เหตุผล รู้จักสร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการสร้างความสุนทรีย์ให้เกิดขึ้นในจิตใจ และ ความรู้สึกของเด็กอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสติปัญญาและความเจริญเติบโตของเด็กต่อไป (ปิยะชาติ แสงอรุณ. 2526 : 49-52)

สมาใจ ทิพย์ชัยเมธา; และลออ ชุตติกร ได้ให้คุณค่าของกิจกรรมการวาดรูปที่มีต่อเด็กปฐมวัยดังนี้ (สมาใจ ทิพย์ชัย เมธา; และ ลออ ชุตติกร. 2526 : 220)

1. ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ของเด็ก เด็กมีความสุขเพราะได้แสดงออกตามความพอใจอย่างเต็มที่
2. ช่วย让孩子แสดงความคิด ความสนใจ และความถนัดตามธรรมชาติของเด็ก
3. ฝึกทักษะการใช้มือของเด็กให้ชำนาญ
4. เป็นการปลูกฝังให้เด็กมีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 11) กล่าวถึงการวาดภาพของเด็กปฐมวัยว่า เป็นการแสดงออกเพื่อแสดงพฤติกรรมที่สำคัญคือ เพื่อให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเพื่อเรียนรู้สร้างสรรค์และเรียนรู้สิ่งแวดล้อม

ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ (2546 : 10) กล่าวว่า การวาดภาพของเด็กปฐมวัยนอกจากจะช่วยให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แล้ว ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านทักษะการใช้มือ และเกิดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง สร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง

จิตทนายวรรณ เดือนฉาย (2526 : 49-52) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะนอกจากจะช่วยให้เด็กเพลิดเพลินแล้ว ในขณะที่เด็กกำลังวาดเด็กจะได้ฝึกการสังเกต จำแนกและเปรียบเทียบ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยผ่านประสบการณ์ตรง

จากความสำคัญของการวาดภาพดังกล่าว สรุปได้ว่า การวาดภาพเป็นกิจกรรมศิลปะแบบหนึ่งที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งจะช่วยให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลินได้ฝึกสังเกต จำแนก และเปรียบเทียบ ขณะเดียวกันเด็กก็จะเกิดการพัฒนาในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือกับความคิด

2.3 บทบาทของครูกับการจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

บทบาทของครูกับการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย สำหรับในโรงเรียนเด็กปฐมวัยนั้น ครูคือบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดกิจกรรมวาดภาพ งานวาดภาพสำหรับเด็กจะสำเร็จลุล่วงด้วยดีนั้น ขึ้นอยู่กับครูทั้งสิ้น มีวิธีการหลาย ๆ วิธี ที่ครูสามารถสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ครูจะต้องให้ความอบอุ่น มีความเป็นกันเองกับเด็ก พยายามพูดคุย ชักจูงเร้าความสนใจให้กำลังใจ ชมเชย ไม่วิจารณ์หรือติผลงานของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางศิลปะทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน

ครูควรดูแลเด็กให้สร้างสรรค์งาน ด้วยความพยายามของตนเอง กล้าคิดและกล้าตัดสินใจ ไม่ใช้วิธีเผด็จการสั่งงานให้เด็กทำ อย่างส่งเสริมให้เด็กลอกแบบหรือเอาแบบอย่างเพื่อน เด็กจะกลายเป็นคนที่ขาดความคิดเห็นส่วนตัว ไม่เชื่อมั่นในตนเอง ในทางตรงกันข้ามครูควรส่งเสริมสร้างลักษณะเฉพาะตัว ให้เป็นตัวของตัวเอง สร้างความมั่นใจให้เด็กทุกคน เปิดโอกาสให้เด็กได้พบข้อผิดพลาดด้วยตัวของเขาเอง เพราะสิ่งที่ผิดพลาดเด็กจะจำได้แม่นยำ และเป็นบทเรียนในการทำงานต่อไป ในกรณีที่เด็กมีปัญหาในการปฏิบัติงานศิลปะ ครูจะต้องไม่ทอดทิ้งปัญหา แต่ต้องช่วยคลี่คลายและแนะแนวทางแก้ปัญหา พยายามดูแลการทำงานศิลปะของเด็กอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ และควรเคารพต่อการทำงานและผลงานของเด็ก สร้างความภาคภูมิใจให้เด็กเกิดแก่เด็ก ไม่ควรแก้ไขตัดแปลงงานของเด็ก

ไม่ควรสอนกฎเกณฑ์ ทฤษฎี รายละเอียดและสัดส่วนต่าง ๆ ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นคว้าทดลองและทำจริงด้วยตนเองมาก ๆ จะมีผลให้เด็กเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง การสาธิตให้เด็กดูอาจจะต้องทำในบางโอกาสถ้าจำเป็น ควรสาธิตวิธีใช้เครื่องมือ ความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ หรือเฉพาะวิธีการบางอย่างที่ยุ่งยาก ไม่จำเป็นจะต้องแสดงให้เด็กเห็นว่าครูมีวิธีการปลื้มใจอย่างไร เพราะเด็กบางคนจะยึดแน่นอยู่กับวิธีการของครูและควรคำนึงถึงระดับความยากง่ายในการสาธิตโดยพิจารณาจากขีดความสามารถของเด็กในระดับอายุต่าง ๆ การสาธิตของผู้ใหญ่อาจจะดูง่ายสำหรับผู้ใหญ่ แต่สำหรับเด็กแล้วอาจจะดูยากมาก ใช้เวลาในการทำกิจกรรมศิลปะอย่างเพียงพอ และยืดหยุ่นไม่เร่งรีบจนเกินไป หรือยาวนานจนเด็กเบื่อ

จัดประสบการณ์อันก่อให้เกิดผลงานและความเข้าใจในทางศิลปะแก่เด็ก การเล่นนิทาน ฟังเพลง สนทนา ดูภาพ ดูวีดิทัศน์ หรือการศึกษานอกสถานที่ เด็กจะสามารถเก็บรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ได้จากประสบการณ์เหล่านั้น จัดสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมกับการสอน เมื่อห้องเรียนพร้อมเด็กก็จะเริ่มบทบาทของเขาเองในการสร้างสรรค์ โดยครูจะเป็นเพียงผู้สนับสนุน แต่ไม่เข้าไปแทรกแซง การสร้างสรรค์นั้น จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ล่วงหน้าให้อยู่ในสภาพดี เหมาะสมและเพียงพอ และจำเป็นจะต้องได้รับการตรวจสอบ ทดลองใช้ ดูแลรักษาอย่างดี

ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ควรจัดลำดับก่อน-หลัง และต่อเนื่องกันหรืออาจจะจัดให้สลับกันไป เพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์อย่างกว้าง ๆ และรักษาระดับเนื้อหาวิชาความรู้ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและความคิดสร้างสรรค์ ฉะนั้นการนำไปใช้จึงต้องพิจารณาดูให้เข้าใจความต้องการอย่างถ่องแท้เสียก่อน การตั้งกฎระเบียบสำหรับงานศิลปะบางชนิดก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะงานบางอย่างเด็กควรจะมีเสื้อคลุมหรือผ้ากันเปื้อน กำหนดจำนวนเด็กให้เหมาะสม ตลอดจนถึงการเก็บรักษาและทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ เด็กสามารถช่วยทำได้ทั้งยังเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้เขาด้วย หรือเด็กทำงานเสร็จครูควรเขียนชื่อและวันที่ทำกิจกรรมด้วยถ้าเด็กเขียนยังไม่ได้แสดงผลงานของเด็กทุกคน แล้วเก็บรวบรวมไว้ เพื่อจะได้นำมาศึกษาถึงผลของพัฒนาการด้านต่าง ๆ

ครูบางคนไม่ตระหนักถึงตัวตนของเด็ก ซึ่งต่างรูปแบบจากงานของผู้ใหญ่ นอกจากนั้นยังไม่เต็มใจและลดการยอมรับการแสดงตามธรรมชาติของเด็ก อีกประการหนึ่งคือ ครูมักจะเข้าใจผิดถึงจุดประสงค์ในการสอนวาดภาพให้แก่เด็ก แล้วติดอยู่กับความที่ว่าศิลปินในชั้นเด็ก ๆ ควรจะเป็นการฝึกความเชี่ยวชาญในทางใดทางหนึ่ง ชอบสอนเทคนิคและยึดเยี่ยรูปแบบความคิดของครูให้แก่เด็ก ซึ่งไม่ตรงและไม่สัมพันธ์กับความต้องการ ความรู้สึกและความเข้าใจของเด็ก ทำให้เด็กมีพัฒนาการลดลง

ปัจจัยที่กระทบและรบกวนความเป็นธรรมชาติในการแสดงของเด็กที่สำคัญ คือความคิดที่เป็นรูปธรรมของผู้ใหญ่ ปัจจัยนี้เมื่อครอบงำอยู่นาน ๆ ทำให้เด็กเปลี่ยนการแสดงออกให้เป็นไปตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ

เลิศ อานันทะ (2533 : 14 - 15) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูไว้ดังนี้

1. สอนด้วยความรัก
2. ยอมรับนับถือในความสามารถของนักเรียนแต่ละคนที่แตกต่างกัน
3. ไม่จำเป็นต้องรีบร้อนแก้ไขผลงานของนักเรียน แต่ควรพุดจาให้เกิดความคิดด้วยตนเอง
4. อย่าแทรกแซงความคิดหรือตัดสินใจแก้ปัญหาแทนนักเรียน ทางที่ดีควรส่งเสริมให้กล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออกให้มากที่สุด
5. ใช้คำพูดยั่วๆ และท้าทายให้แสดงออกแทนการออกคำสั่ง
6. วางแผนการจัดเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์เอาไว้ล่วงหน้า เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระภายใต้บรรยากาศของความรัก ความอบอุ่นและเป็นกันเอง จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าปลอดภัย ได้รับการคุ้มครองปกป้องและส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกในที่สุด

สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2546 : 35-36) กล่าวว่า ข้อควรคำนึงในการจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

1. หลีกเลี่ยงการให้แบบอย่างหรือจุดเป็นภาพ และสมุดภาพระบายสีแก่เด็ก เพราะสิ่งเหล่านั้นทำให้เด็กสูญเสียความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากไม่มีแรงกระตุ้นให้ใช้จินตนาการ แล้วยังทำลายความมั่นใจในตัวเด็กอีกด้วย เมื่อเด็กต้องวาดหรือระบายสีเองก็เกิดความรู้สึกว่า เขาไม่สามารถวาดได้ เช่น ถ้าเด็กเคยระบายสีมาจากภาพที่วาดไว้แล้ว หากจะให้เขาวาดเอง เขาก็จะนึกถึงแต่ภาพม้าที่เขาเคยระบายสี แต่วาดไม่เหมือนแบบ ในที่สุดเขาก็จะบอกว่าเขาวาดภาพม้าไม่ได้ แต่ถ้าเขาไม่เคยเห็นแบบอย่างมาก่อน เขาก็จะมีอิสระในการแสดงความคิดสร้างสรรค์ วาดภาพม้าออกมาได้ ถึงแม้ว่าผู้ใหญ่อาจจะมองว่าไม่เหมือนม้ามากนักก็ตาม ก็ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน และไม่เป็นคนยึดมั่นอยู่กับแบบอย่าง จะทำอะไรก็ต้องมีแบบอย่าง คิดเองไม่ได้ เพราะแบบและสมุดภาพระบายสีทำให้เด็กไม่ต้องคิดเอง

2. ต้องช่วยพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองให้แก่เด็ก โดยทำให้เด็กรู้ว่าครุมีความจริงใจกับเขา ทำให้เขาเห็นว่าเขาคงจะภูมิใจในตัวเขาที่เขาทำได้ด้วยตัวของเขาเอง พูดกับเด็กบ่อย ๆ ว่า “หนูทำได้” จะทำให้เด็กเกิดความพยายามและไม่กลัวที่จะแสดงออก

3. เข้าใจผลงานของเด็กทำให้เด็กรู้ว่าครุเห็นคุณค่าในงานที่เขาทำ อย่าบังคับหรือคาดหวังเอาความหมายจากภาพวาดของเขา ครุอาจจะพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับรูปทรง และสีก็ได้ แต่เมื่อไรก็ตามที่เขาเกิดความรู้สึกอยากที่จะเล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพวาดของเขา ก็ควรจะยินดียรับฟังเรื่องของเขาโดยไม่ขัดข้อง ครุอาจจำแสดงความสนใจ ความพอใจ รับรองงานวาดของเขาโดยการเขียนชื่อให้ หากเด็กเขียนไม่ได้ และติดงานของเขาบนบอร์ด อย่างไรก็ตาม ครุจะต้องไม่เลือกผลงานที่ตนเห็นว่าดีติดบอร์ดเท่านั้น หากจะแสดงผลงานของเด็กต้องแสดงให้เห็นหมดทุกคน และผลงานเหล่านั้นควรอยู่ในระดับสายตาเด็ก

4. ครุจะต้องไม่แก้ไข หรือทำผลงานให้เด็กเสียเอง ครุเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ และช่วยเหลือเด็กต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้คำแนะนำ สาธิตให้ดู เมื่อเด็กใช้เป็นครั้งแรก

5. ไม่ควรวิจารณ์งานของเด็ก หากเป็นการประเมินผลจะมีวิธีการประเมินโดยเฉพาะ เด็ก ๆ ควรมีอิสระที่จะแสดงความรู้สึกนึกคิดของเขาโดยปราศจากความกลัว บทบาทของครุคือ จัดหาวัสดุอุปกรณ์เวลา และสถานที่ให้เขา และทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจในการทำงานด้วยตนเอง

6. การทำให้ผู้ปกครองเห็นคุณค่าของงานเด็ก จะช่วยทำให้เด็กเกิดความต้องการสร้างสรรค์งานต่าง ๆ เพราะเด็กไม่เพียงแต่สนุกสนานกับกระบวนการสร้างสรรค์เท่านั้น เขายังภูมิใจกับงานของเขาอีก ผู้ปกครองจะมีส่วนทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจได้อย่างมาก เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เคยทราบว่า กิจกรรมการวาดภาพช่วยในพัฒนาการของเด็ก ๆ อย่างมาก ผู้ปกครองบางคนจึงไม่ให้ความสำคัญ กลับเห็นเป็นเรื่องไร้สาระ

7. ควรขยายประสบการณ์ทางศิลปะของเด็ก ด้วยการพาไปทัศนศึกษาแหล่งที่แสดงผลงานศิลปะ หรือขอยืมภาพวาด หรือสไลด์ เกี่ยวกับศิลปะนำมาให้เด็กดูในห้องเรียนบ้างถ้าทำได้

สรุป บทบาทของครุในการจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างมาก ครุต้องเข้าใจผลงานของเด็ก ทำให้เด็กรู้ว่าครุเห็นคุณค่าในงานที่เด็กทำ ต้องยอมรับในความสามารถของเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกัน ควรให้เด็กสร้างสรรค์งานด้วยความพยายามของเด็กเอง และไม่ควรไปแทรกแซงความคิดหรือตัดสินใจแก้ปัญหาแทนเด็ก ต้องส่งเสริมให้กล้าคิดกล้าทำและกล้าแสดงออก

2.4 การวัดประเมินผลทางการวาดภาพ

การประเมินผลเป็นเพียงการสรุปผลการเรียนของเด็กแต่ละคนว่าได้ผลเพียงใด มีข้อบกพร่องหรือไม่ เพื่อครูจะได้นำไปแก้ไขหรือจัดบทเรียนคราวต่อไปให้เหมาะสมกับความสามารถ และพัฒนาการของเด็ก การประเมินผลที่ดีย่อมมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการ และออกกำลังกายตามลักษณะแห่งความแตกต่างระหว่างบุคคล และควรเป็นการส่งเสริมจิตใจเด็ก ไม่ใช่ทำลายความเชื่อมั่นของเด็กหรือทำให้เกิดความขาดกำลังใจจนไม่กล้าแสดงออกในครั้งต่อไป

การประเมินผลงานศิลปะของเด็กปฐมวัยจะต่างกับการประเมินผลอื่น ๆ คือ จะต้องหลีกเลี่ยงการใช้มาตรฐานทางศิลปะของผู้ใหญ่เป็นเครื่องตัดสินชี้ขาดผลงานของเด็ก รวมทั้งไม่บังคับไม่นำผลงานศิลปะของเด็กแต่ละคนมาเปรียบเทียบฝีมือกันด้วย (เลิศ อานันตะ. 2535 : 22) ริทสัน ; และสมิท (Ritson ; & Smith 1980 : 51) ให้ความเห็นว่าเป็นการประเมินการรับรู้และความเข้าใจของตัวเด็ก ดังนั้น การประเมินผลทางศิลปะจึงควรเป็นการมุ่งวัดระดับความเจริญงอกงาม ความคิดสร้างสรรค์ของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

ความผิดพลาดในการประเมินผลงานสร้างสรรค์ของเด็ก คือ การประเมินเพียงแต่ดูผลผลิต เช่น สี รูปร่าง การออกแบบ คุณภาพ อื่น ๆ การตัดสินเพียงผลผลิตที่เด็กทำออกมาถือว่าผิดมาก เพราะความเจริญเติบโตไม่สามารถที่จะวัดได้โดยรสนิยมของความงามตามมาตรฐานที่ผู้ใหญ่คิดว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่จริงแล้วกระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกระบวนการทางการคิด ความรู้สึก การรับรู้ ในความจริง การสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมนั้นต่างหากที่เป็นสิ่งสำคัญกว่า เด็กที่มีความสามารถทางศิลปะของครูบางคน จะหมายถึงเด็กที่วาดรูปได้สวยงามละเอียดลออลอกเลียนแบบได้ดี ซึ่งที่จริงแล้วศิลปะไม่จำเป็นต้องสวยงาม และทำตามแบบได้ถูกต้อง เพราะศิลปะไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดเหมือนการเรียนด้านอื่น ๆ จึงเป็นการยากสำหรับครูที่จะวางมาตรฐานทางศิลปะโดยใช้ความต้องการหรือรสนิยมของครูเป็นหลัก เนื่องจากมาตรฐานของครูไม่เป็นเกณฑ์ในการแสดงออกของเด็กเล็ก ๆ

การประเมินผลทางศิลปะ แยกการจัดออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นผลงาน และส่วนที่เป็นพฤติกรรม

การประเมินผลด้านผลงาน

การประเมินผลด้านผลงานจากการสังเกตและจดบันทึกหรือทำตารางบันทึกด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. สังเกตจากความสำเร็จของงานมีมากน้อยเพียงใด
2. การพัฒนาการทางการทำงานดีขึ้นหรือไม่ เช่น ทักษะการใช้มือ การใช้เครื่องมือ ข้อบกพร่องที่เคยมีในผลงานครั้งก่อน ๆ หดไปแล้วยัง

3. มีทักษะในการวาดหรือระบายสี ภาพวาดมีลายเส้นมั่นคง ราบรื่น ต่อเนื่องหรือไม่
ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพียงใด

การประเมินด้านผลงานนี้ จะไม่นำผลงานของเด็กแต่ละคนมาเปรียบเทียบกัน แต่จะนำผลงานของเด็กคนเดียวที่ทำแต่ละครั้งมาเปรียบเทียบกับผลงานในครั้งก่อน ๆ ว่ามีพัฒนาการดีขึ้นหรือไม่ ครูจึงจำเป็นต้องมีชื่อ วัน เดือน ปี และ พ.ศ. ที่ทำงานแต่ละครั้งในผลงานของเด็กด้วย

การประเมินผลด้านพฤติกรรม

การประเมินด้านพฤติกรรม ประเมินได้โดยการสังเกตจากพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

1. พัฒนาการทางกาย มีความสามารถปฏิบัติงานใช้เครื่องมืออุปกรณ์ได้คล่องแคล่ว มั่นคง มีช่วงความสนใจสั้นยาวเพียงใด ปฏิบัติงานที่ๆได้รับมอบหมายได้สำเร็จหรือไม่
2. ด้านอารมณ์ มีการแสดงออกในด้านความพึงพอใจในงานที่ตนทำ ความรู้สึกสนุกเพลิดเพลินในการทำงาน ความมั่นใจในการทำงาน
3. พัฒนาการทางสังคม มีความสามารถทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อน ปรับตัวให้เข้ากับหมู่คณะได้ มีความรับผิดชอบต่องาน รู้จักเก็บทำความสะอาดรักษาเครื่องมือเครื่องใช้หลังปฏิบัติงาน
4. พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ มีความคิดแปลกใหม่ ไม่ลอกเลียนแบบผู้อื่น แก้ปัญหา และมีความเชื่อมั่นในความคิดของตน

สรุป การวัดประเมินผลทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย เป็นการประเมินที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการ เป็นการมุ่งวัดระดับความเจริญงอกงาม ความคิดสร้างสรรค์ของพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก แยกออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นผลงาน และส่วนที่เป็นพฤติกรรม ส่วนที่เป็นผลงานสังเกตได้จากความสำเร็จของงาน พัฒนาการทางการทำงาน ทักษะการใช้มือ ความมั่นคงของลายเส้น ตลอดจนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การประเมินด้านพฤติกรรมประเมินได้จากพฤติกรรมด้านต่างๆ ได้แก่ พัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางการคิดสร้างสรรค์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพ

งานวิจัยในต่างประเทศ

กู๊ดอิน์ฟ (พิจิตร ทองชื่น. 2511 : 14 ; อ้างอิงจาก Goodenough. 1929) ได้ศึกษาการวาดภาพคนของเด็ก โดยสร้างแบบทดสอบวาดภาพ The Goodenough Draw-a-Man Test ขึ้นความมุ่งหมายเพื่อหาร่องรอยทางสติปัญญามากกว่าคุณค่าทางด้านศิลปะ โดยเอาภาพประมาณ 4,000 ภาพที่เด็กชายวัยต่างๆ กัน ช่วยกันวาดภาพออกมาแล้วแบ่งให้เห็นถึงพัฒนาการการวาดภาพของเด็กออกเป็น 8 ขั้น และจากการใช้แบบทดสอบวาดภาพฉบับนี้กับแบบทดสอบของ สแตนฟอร์ด-บินเน็ต ในกลุ่มตัวอย่างเด็ก 334 คน อายุตั้งแต่ 3-11 ปี พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์กันสูงถึง .74 และไทบาร์ท (Tiebout. 1933) ได้ศึกษาถึงความสามารถทางด้านศิลปะกับความสามารถด้านกลไกประสาท (Psychomotor) และทางด้านความจำ จากการศึกษพบว่า ค่ารายเฉลี่ยของคะแนนจากกลุ่มเด็กที่มีความถนัดทางศิลปะจะมากกว่ากลุ่มเด็กที่ไม่ถนัดทางศิลปะในด้านกลไกประสาทและด้านความจำอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังมีผู้นำแบบทดสอบวัดสติปัญญาอื่นๆ มาสัมพันธ์กับแบบทดสอบทางศิลปะ เช่น ผลการใช้แบบทดสอบวัดสติปัญญา ของ คัลแมน-แอนเดอร์สัน (The Kuhlman-Anderson. I.Q. Test) กับแบบทดสอบทางศิลปะของ ไทบาร์ท (Tiebout Artistic Drawing Test) พบว่าได้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง.35 -.40 ในกลุ่มเด็กชั้น 1,2 และ3

กีเซล (ลัดดา ลีตระกูล. 2531 : 35 - 36 ; อ้างอิงจาก Gesell. 1940 : 148 – 152) ได้ศึกษาพัฒนาการการวาดภาพของเด็กอายุ 3 – 5 ขวบว่า

อายุ 3 ขวบ ภาพที่เขียนยังดูไม่ออกว่าเป็นรูปอะไร แต่เริ่มใช้รูปทรง

อายุ 4 ขวบ ภาพที่เขียนใช้รูปทรงต่างๆ กัน

อายุ 5 ขวบ เขียนภาพง่ายๆ ได้ แต่ยังแสดงให้เห็นการใช้รูปทรงต่างๆ อยู่

จากการศึกษารายละเอียดการเขียนภาพคน กีเซล ได้สรุปเป็นร้อยละของการเขียนภาพตามอายุต่าง ๆ ดังนี้

ตาราง 1 ตารางแสดงรายละเอียดของภาพเขียนกับอายุ

รายละเอียดของภาพที่เขียน	3 ขวบ	4 ขวบ	5 ขวบ	6 ขวบ
ศีรษะ	24	79	95	100
ตา	12	52	88	83
ขา	12	45	86	100
ปาก	12	32	82	83
ลำตัว	6	35	67	89
เท้า	6	32	63	95
จมูก	0	23	79	83
แขน	0	12	54	78
มือ	0	10	16	56
ผม	6	6	32	28
นิ้ว	0	3	25	33
หู	0	3	11	32
คอ	0	0	9	56
หมวก	0	3	16	50
เสื้อผ้า	0	3	4	44
กระดุม	0	0	18	22

นอกจากนี้เทเลอร์ ; และบาชารัค (ลัดดา ลีตระกูล. 2531 : 36-37 ; อ้างอิงจาก ; Taylor ; & Bacharach. 1981 : 373-375) ได้ทำการศึกษาทฤษฎีแห่งพัฒนาการในการวาดภาพของเด็ก โดยศึกษาเด็ก 3 ระดับอายุ คือ อายุ 3-4 ขวบ อายุ 4-5 ขวบ และอายุ 5-6 ขวบ ที่กำลังอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 99 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ บัตรภาพคนจำนวน 5 แผ่น แต่ละแผ่นมีความแตกต่างกันในด้านรูปแบบของภาพคน คือ แบบที่ 1 เป็นภาพคนที่มีความสมบูรณ์ คือ มีศีรษะ ลำตัว แขนและขา แบบที่ 2 เป็นภาพคนที่มีแขนต่อจากศีรษะ แบบที่ 3 เป็นภาพคนที่มีแขนและขาต่อจากศีรษะ ไม่มีลำตัว โดยเด็กแต่ละคนจะได้เลือกวาดภาพใดภาพหนึ่งเป็นภาพที่เหมือนคนมากที่สุด แบบที่เด็กเลือกจะถูกบันทึกไว้ หลังจากนั้นผู้วิจัยจะเก็บภาพแบบที่ 2 และ 3 ออกเหลือไว้เพียงแบบที่ 1 จากนั้นจะให้เด็กวาดภาพคนที่สมบูรณ์ตามแบบที่ 1 ปรากฏว่า ภาพที่เด็กทั้งหมดวาดแบ่งได้เป็น 3 แบบคือ แบบที่ 1 วาดภาพแบบนามธรรม เป็นภาพลักษณะขีดเขียน แบบที่ 2 วาดภาพที่มี

ลักษณะคล้ายลูกฮัลด คือ มีแขนขาต่อจากศีรษะ แบบที่ 3 วาดภาพคนได้สมบูรณ์ ข้อมูลที่ได้ชี้ให้เห็นความเกี่ยวข้องกัน 3 ประการคือ ประการแรก อายุของเด็กกับแบบของภาพที่ได้วาด ประการที่สอง อายุของเด็กกับการเลือกภาพ และประการที่สาม การเลือกภาพกับแบบของภาพที่ได้วาด

ผลของการศึกษาพบว่า เด็กที่มีอายุน้อยจะวาดภาพแบบนามธรรมมากกว่าเด็กที่มีอายุมากกว่าโดยพบว่า เด็กระดับอายุ 3, 4, 5 ขวบ วาดภาพแบบนามธรรมคิดเป็นร้อยละ 45, 12 และ 00 ตามลำดับ สำหรับการวาดภาพคนที่สมบูรณ์นั้นคิดเป็นร้อยละ 12, 42 และ 88 ตามลำดับ ข้อสังเกตที่พบในการวิจัยนี้คือ เด็กที่วาดภาพแบบนามธรรมและเด็กที่วาดภาพคนได้สมบูรณ์นั้นส่วนใหญ่เลือกภาพแบบที่ 1 ว่าเป็นภาพที่เหมือนคนมากที่สุด แต่เด็กที่วาดภาพคล้ายลูกฮัลดเลือกภาพคนแบบที่ 2 คือแบบเดียวกับที่ตนวาดมากที่สุด ข้อสังเกตนี้เทเลอร์ และบาชาราห์ ต่างเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญที่น่ามีการศึกษาต่อไป ว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบคนที่เด็กเลือกนั้นน่าจะมีผลมาจากการค้นพบบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับวัตถุหรือสิ่งที่วาด ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรู้ความสนใจของเด็กในช่วงระยะต่างๆ กัน ดังนั้นสิ่งที่เด็กบรรยายเป็นภาพวาดจึงน่าจะเป็นประโยชน์ที่จะค้นพบว่าเด็กเปลี่ยนแปลงความรู้หรือความทรงจำในทิศทางใด ให้เล็งเห็นว่าอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมนั้นอาจมีผลให้การวาดภาพเปลี่ยนแปลงไป และในขณะเดียวกันก็อาจใช้ความสามารถในการวาดภาพเป็นเครื่องมือศึกษาเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดกับตัวเด็กได้ นอกเหนือจากการศึกษาภาพวาดในแง่ของพัฒนาการเท่านั้น

สรุป จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศที่ได้มีศึกษาพัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กที่มีระดับอายุต่างกัน เด็กจะมีพัฒนาการทางการวาดภาพที่แตกต่างกันไปตามระดับ และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมนั้นอาจมีผลให้การวาดภาพของเด็กเปลี่ยนแปลงไป ขณะเดียวกันเด็กอาจใช้ความสามารถในการวาดภาพเป็นเครื่องมือศึกษาเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดกับตัวเด็ก

งานวิจัยในประเทศ

เพียงจิต โรจน์สุภรัตน์ (2531 : 213) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็ก อายุ 5-6 ปี โรงเรียนบ้านดอน (ศรีเสริมกสิกร) อำเภอเมือง จังหวัดน่าน จำนวนหนึ่งห้องเรียน 30 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม กับเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคลมีความคิดสร้างสรรค์ ทั้งในด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดละออแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคลภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ลัดดา ลีตระกูล (2531 : 89) ได้ศึกษาขั้นพัฒนาการและความสามารถทางการวาดภาพคนของเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 4-5 ขวบ ที่ได้รับการจัดประสบการณ์และอายุที่ต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็ก

อายุ 4-6 ขวบ จำนวน 194 คน โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ วิทยาลัยครูสวนดุสิต ซึ่งเด็กได้รับประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อม จำนวน 123 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กอายุ 4-6 ขวบส่วนมากมีพัฒนาการทางการวาดรูปคนอยู่ในขั้นที่ 5 มากที่สุด คือร้อยละ 36.08 โดยพบว่า กลุ่มอายุ 4-5 ขวบ มีพัฒนาการทางการวาดรูปคนอยู่ในขั้นที่ 2 มากที่สุด คือร้อยละ 28.28 และกลุ่มอายุ 5-6 ขวบ มีขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพอยู่ในขั้นที่ 5 มากที่สุด คือร้อยละ 69.00 เด็กอายุ 4-6 ขวบที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อมมีความสามารถทางการวาดภาพคนมากกว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์เน้นอ่าน-เขียน โดยพบว่า กลุ่มเด็กอายุ 4-5 ขวบ มีความสามารถทางการวาดภาพคนไม่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มอายุ 5-6 ปี ที่ได้รับประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อมมีความสามารถทางการวาดภาพคนมากกว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์เน้น เขียน-อ่าน และเด็กอายุ 5-6 ขวบ มีความสามารถทางการวาดภาพคนมากกว่าเด็กอายุ 4-5 ขวบ

สดิโส ชะนะกุล (2538 : 66-75) ได้ศึกษาวิจัยการวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ผลการศึกษาค้นคว้า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์วาดภาพนอกชั้นเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 20.93 และกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 16.53 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียน มีการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 ซึ่งกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 25.73 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 21.8

จงลักษณ์ ช่างปลื้ม (2541 : 136) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการวาดภาพของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิง อายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 ของโรงเรียนอนุบาลสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 42 คน ผลการศึกษาค้นคว้า

1. หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์จากการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 และครั้งที่ 6 และครั้งที่ 12 สูงกว่าครั้งที่ 6 ด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2. หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความสามารถในการวาดภาพจากการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 และครั้งที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

อชชา แสงอสนี (2514 : 61-62) ได้ศึกษาขั้นพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่เรียนศิลปะตามแนวเก่าและแนวใหม่ กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นละ 1 ห้องเรียน จากโรงเรียนสมถวิล ราชดำริ ซึ่งเป็นตัวแทนโรงเรียนที่สอนศิลปะตามแนวเก่าและโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นตัวแทนโรงเรียนที่สอนศิลปะตามแนวใหม่ วิเคราะห์ผลการทดสอบเพื่อแบ่งขั้นพัฒนาการทางศิลปะตามหลักเกณฑ์ของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักเรียนที่เรียนศิลปะแนวใหม่มีขั้นพัฒนาการทางศิลปะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ มากกว่านักเรียนที่เรียนศิลปะแนวเก่า
2. นักเรียนที่อยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 2 ที่เรียนศิลปะแนวใหม่ วาดภาพคนมากลักษณะกว่านักเรียนที่เรียนศิลปะแนวเก่า 1 ลักษณะ
3. นักเรียนที่อยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 2 ที่เรียนศิลปะแนวใหม่ใช้ช่องไฟและสีมากลักษณะกว่านักเรียนที่เรียนศิลปะแนวเก่า 1 ลักษณะ
4. นักเรียนที่อยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 3 ที่เรียนศิลปะแนวใหม่และแนวเก่าวาดภาพคน 3 ลักษณะเท่ากัน
5. นักเรียนที่อยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 3 ที่เรียนศิลปะแนวใหม่ใช้ช่องไฟมากลักษณะกว่านักเรียนที่เรียนศิลปะแนวเก่า 2 ลักษณะ
6. นักเรียนที่อยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 3 ที่เรียนศิลปะแนวใหม่และแนวเก่าใช้สี 4 ลักษณะเท่ากัน
7. นักเรียนที่อยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 4 วิเคราะห์เฉพาะนักเรียนที่เรียนศิลปะตามแนวใหม่ได้ผลคือ วาดภาพคน 4 ลักษณะ ใช้ช่องไฟ 5 ลักษณะและใช้สี 2 ลักษณะ
8. นักเรียนที่เรียนศิลปะตามแนวเก่า วาดภาพคนหน้าตรงมากที่สุดทุกขั้นพัฒนาการ แต่ นักเรียนที่เรียนศิลปะตามแนวใหม่ วาดภาพคนหน้าตรงมากที่สุดไนขั้นพัฒนาการทางศิลปะขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 ส่วนขั้นที่ 4 วาดภาพคนหน้าตรงและหน้าด้านข้างปนกันมากที่สุด

ในปี 2522 นนทศุกรีย์ คำตันเจริญ (2522 : 76-78) ได้ศึกษาวุฒิภาวะทางเชาว์ปัญญาของเด็กไทยในระดับอนุบาล โดยใช้แบบทดสอบวาดภาพ กู๊ดอินฟ-แฮร์ริส กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นเด็กอนุบาลที่มีอายุตั้งแต่ 4-6 ปี จำนวน 328 คน โรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร 4 แห่ง ผลการศึกษา ปรากฏว่านักเรียนที่มีอายุต่างกันมีวุฒิภาวะทางเชาว์ปัญญาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกมาตรา โดยที่วุฒิภาวะทางเชาว์ปัญญาเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ ตั้งแต่อายุ 4 ปี จนถึง 6 ปี นักเรียนชายมีวุฒิภาวะทางเชาว์ปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 ทุกมาตรา ยกเว้นมาตราผู้ชาย โดยนักเรียนหญิงมีวุฒิภาวะทางเชาว์ปัญญาสูง

กว่านักเรียนชายในมาตราผู้หญิงและมาตราตัวเอง และวุฒิภาวะทางเชาว์ปัญญาที่มีความสำคัญทางบวกกับความพร้อมในการเรียนอ่าน

บุญไท เจริญผล (2533 : 60-61) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการวาดภาพกับวุฒิภาวะทางสติปัญญาที่แสดงออกโดยการวาดภาพทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย อายุ 3-5 ปี จำนวน 120 คน โดยใช้แบบทดสอบวาดภาพคน กู๊ดอินฟ-แฮร์ริส กับแบบทดสอบวัดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ด้านการสังเกต จำแนก และเปรียบเทียบ ผลจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ความสามารถทางสติปัญญาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ โดยจำแนกตามตัวแปรอายุและเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จิตทนายวรรณ เดือนฉาย (2541 : 127) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน กับเด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพในห้องเรียนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ของโรงเรียนพินิจสามัคคี 1 จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน ผลการทดลองพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพในห้องเรียนแบบปกติ มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01
3. เด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน กับเด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในห้องเรียนแบบปกติ มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ภัทรา สุคนธ์ทรัพย์ (2505 : 67-69) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กไทยในชั้นประถมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนประถมสาธิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ที่มีอายุ 5-11 ปี จำนวน 160 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทดสอบเด็กในด้านการวาดภาพและการปั้นเพื่อศึกษาพัฒนาการทางศิลปะของเด็กตามเกณฑ์ของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Victor Lowenfold) ผลการศึกษพบว่า เด็กจะมีพัฒนาการทางศิลปะอยู่ในขั้นต่างๆ ตามระดับอายุดังนี้

1. 5-6 ขวบ จนถึง 7 ขวบ อยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 2 หรือขั้นต้นของการเขียนภาพให้มีความหมาย

7-8 ขวบ จนถึง 10 ขวบ อยู่ในชั้นที่ 3 หรือชั้นเขียนรูปได้คล้ายของจริง

9 -11 ขวบ อยู่ในชั้นที่ 4 หรือ เริ่มต้นของการเขียนภาพอย่างของจริง

11 ขวบ เป็นวัยที่มีแนวโน้มอยู่ในระดับต้นของขั้นพัฒนาการขั้นที่ 5 หรือขั้นการใช้เหตุผล สำหรับขั้นพัฒนาการขั้นที่ 1 เด็กทุกคนในกลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการขั้นนี้หมดทุกคน

2. เด็กที่อยู่ในขั้นพัฒนาการทางศิลปะขั้นเดียวกัน เขียนภาพแสดงลักษณะรูปคน การใช้ช่องไฟ การใช้สีและการออกแบบแตกต่างกันไปตามลำดับวัย เด็กอายุมากจะเขียนภาพมีลักษณะใกล้เคียงลักษณะของภาพในขั้นพัฒนาการขั้นต่อไปมากขึ้น

3. เด็กส่วนมากมีพัฒนาการทางการเขียนภาพอยู่ในขั้นเดียวกันกับการนับ

4. เด็กหญิงทุกวัยชอบวาดภาพบ้านและคน แต่วัย 9-10 ขวบ วาดภาพทิวทัศน์เพิ่มขึ้น 10-11 ขวบ วาดจากนวนิยายหรือเรื่องราว และภาพสัตว์เพิ่มขึ้น ส่วนเด็กผู้ชายทุกวัยชอบวาดจากรูป แต่บางวัยมีการวาดจากสิ่งอื่นๆ รองลงไปจากจากรูป คือ 5 ขวบ วาดจากนวนิยายหรือเรื่องราว 9 ขวบ วาดจากการต่อสู้ 10 ขวบ วาดทิวทัศน์และบ้าน 11 ขวบ วาดจากท้องทะเล

5. เด็กหญิงส่วนมากของกลุ่มตัวอย่างวาดภาพบ้านและคนมากที่สุด และบ้านภาชนะที่ใช้ในบ้านมากที่สุด แต่เด็กชายส่วนมากวาดจากรูปมากที่สุด

จิมล์ม โกวิททางกู (2530 : 79) ได้ทำการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ ทักษะคิด และพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนอย่างสร้างสรรค์และแบบฝึกการเขียนอย่างเอกลัคนัย พบว่า การฝึกคิดอย่างเอกลัคนัยสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นได้ และในชั้นกิจกรรม ผู้วิจัยให้เด็กวาดรูปซึ่งเป็นกิจกรรมศิลปะแบบหนึ่ง เด็กจะได้ถ่ายทอดความคิดและจินตนาการออกมาเป็นรูปภาพอย่างเสรีทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

สมศรี แสงธนู (2545 : 66) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ความสามารถทางภาษาด้านการฟัง ความสามารถทางภาษาด้านการพูด ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพบนทรายเปียกแบบครูให้การเสริมแรงก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี จำนวน 12 คน กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนวัดพลมานีย์ สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพบนทรายเปียกแบบครูให้การเสริมแรงในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์พบว่าคะแนนความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพบนทรายเปียกแบบครูให้การเสริมแรงมีความแตกต่าง และความเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ความสามารถทางภาษาด้านการฟัง ความสามารถทางภาษาด้านการพูด พบว่า คะแนนความสามารถทางภาษาทั้ง 2 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001

เอื้ออารี ทองพิทักษ์ (2546 : 55) ได้ศึกษาทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ห้วยหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติม มีทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติม มีทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ เมื่อจำแนกตามรายด้าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมพบว่า ทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ด้านความสัมพันธ์ของความยาวและระยะทาง ตำแหน่งที่ตั้ง และการจัดลำดับ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ส่วนด้านความสัมพันธ์ของทิศทางการจัดลำดับ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ (2546 : 59) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพกับการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2545 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จำนวน 30 คน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

2. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการปั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

3. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพ กับนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการปั้นมีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป จากงานวิจัยในประเทศที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการและความสามารถทางการวาดภาพของเด็กในแต่ละช่วงวัยนั้น มีผลมาจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้รับ และการจัดกิจกรรมการวาดภาพของเด็กในลักษณะต่างๆ ก็มีผลต่อการรับรู้และความสามารถทางด้านอื่นๆ ของเด็ก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธสุริยราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมี 5 ห้องเรียน จำนวน 160 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธสุริยราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage random sampling) มีขั้นตอนดังนี้

1. จับสลากนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 มา 1 ห้องเรียน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 5 ห้องเรียน
2. ทำการทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยในห้องที่จับสลากได้ในข้อ 1 ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนทักษะทางการวาดภาพต่ำจาก 15 อันดับสุดท้ายมาจำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่

1. แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ จำนวน 40 แผน
2. แบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพอิสระ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพอิสระ จำนวน 40 แผน โดยมีรายละเอียด ดังนี้
 - 2.1 ชื่อกิจกรรม
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรม
 - 2.3 วัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม
 - 2.4 ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม
3. นำแผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพรรณ ดันติรัตนไพศาล	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
อาจารย์สุจินต์ วัฒนะรัตน์	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)
อาจารย์รวี ศรีพุทธิรัตน์	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศอุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
4. ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์การตัดสิน 2 ใน 3 ท่านของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นตรงกัน ผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันคือ ให้จัดลำดับกิจกรรมจากง่ายไปยากตามชนิดของสี และข้อเสนอแนะคือในการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระถ้านักเรียนคนใดยังทำกิจกรรมไม่เสร็จตามกำหนดเวลาหรือต้องการทำกิจกรรมซ้ำอีกควรมีการยืดหยุ่นเวลาและเตรียมอุปกรณ์เผื่อเอาไว้
5. นำแผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ ไปทดลอง (Try Out) กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ห้องอนุบาล 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธาตุราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ผลปรากฏว่าแผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระด้วยสีน้ำและสีผสมกาวยุติจัดเตรียมสีให้นักเรียนเลือกใช้ไม่พอตามสนใจและความต้องการผู้วิจัย จึงต้องเพิ่มจำนวนสีเพื่อให้สอดคล้องตามความสนใจและต้องการของนักเรียน
6. นำแผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระที่ปรับปรุงเหมาะสมแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย ดำเนินการ
ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางการวาดภาพของ โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld. 1975) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
2. สร้างแบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพ โดยแบบทดสอบเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆจากภาพที่ได้วาด ซึ่งประกอบด้วย
 - 2.1 การควบคุมกล้ามเนื้อ
 - 2.2 ตำแหน่งภาพ
 - 2.3 การระบายสี
 - 2.4 รายละเอียด
 - 2.5 ความหลากหลาย
 - 2.6 ความหมายของภาพ

ในแต่ละองค์ประกอบมีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับโดยให้คะแนน 1 2 และ 3
คะแนน

3.สร้างคู่มือในการดำเนินการทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพ ให้สอดคล้องกับแบบทดสอบที่สร้างขึ้นในข้อ 2

4. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพรรณ ดันติรัตน์ไพศาล	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
อาจารย์สุจินต์ วัฒนะรัตน์	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)
อาจารย์รวี ศรีพุทธิรัตน์	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

5. ปรับปรุงแบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ลงความเห็นและเสนอแนะให้ปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละองค์ประกอบให้มีภาพประกอบคำอธิบายการให้คะแนนเพื่อความชัดเจน และหาค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

6. นำแบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ห้องอนุบาล 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธสุวราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เพื่อทดลองใช้เครื่องมือ ผลปรากฏว่า ในคำสั่งให้นักเรียนวาดภาพบ้าน 1 หลังนักเรียนเกิดข้อสงสัยว่า วาดภาพอย่างอื่นด้วยได้หรือไม่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับภาพที่จะให้วาดก่อน การทดสอบ และใช้คำสั่งที่ชัดเจน ซ้ำ 2-3 ครั้ง

7. นำผลการทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของนักเรียนในข้อ 6 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่าน ตรวจสอบให้คะแนน คือ

อาจารย์สุจินต์ วัฒนะรัตน์

อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)

เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นในการตรวจให้คะแนนแบบทดสอบทักษะทางการวาดภาพ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับผู้วิจัย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ของการให้คะแนนทักษะทางการวาดภาพของผู้เชี่ยวชาญกับผู้วิจัย

ทักษะทางการวาดภาพ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P
การควบคุมกล้ามเนื้อ	.659**	.008
ตำแหน่งภาพ	.638**	.010
การระบายสี	.591*	.020
รายละเอียด	.747**	.001
ความหลากหลาย	.663**	.007
ความหมายของภาพ	1.000**	.000
รวม	4.298	0.046

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าการให้คะแนนทักษะทางการวาดภาพของผู้เชี่ยวชาญกับผู้วิจัย มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อ ตำแหน่งภาพ รายละเอียด ความหลากหลาย ความหมายของภาพ และมีความสัมพันธ์กัน

ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในองค์ประกอบการระบายสี แสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยสามารถให้คะแนนทักษะทางการวาดภาพสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญ

8. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.2538 : 249) ตามตารางดังนี้

ตาราง 3 แบบแผนการทดลอง

T ₁	X	T ₂
----------------	---	----------------

ความหมายของสัญลักษณ์

T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพ

T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพ

X แทน การจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

การดำเนินการทดลองมีขั้นตอนดังนี้

1. ใช้คะแนนทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระจำนวน 40 แผน ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที ช่วงระยะเวลา 10.00 – 10.30 น. รวมทั้งสิ้น 40 ครั้ง

ตาราง 4 ตัวอย่างกำหนดการจัดกิจกรรมในการทดลอง

สัปดาห์ที่	วัน	ชื่อกิจกรรม
1	จันทร์	วาดภาพอิสระด้วยสีเทียน (กระดาษ A4)
	อังคาร	วาดภาพอิสระด้วยสีไม้ (กระดาษ A4)
	พุธ	วาดภาพอิสระด้วยสีชอล์ก (กระดาษ A4)
	พฤหัสบดี	วาดภาพอิสระด้วยสีน้ำ (กระดาษ A4)
	ศุกร์	วาดภาพอิสระด้วยสีเมจิก (กระดาษ A4)
2	จันทร์	วาดภาพอิสระด้วยสีเทียน (กระดาษ 100 ปอนด์)
	อังคาร	วาดภาพอิสระด้วยสีไม้ (กระดาษ 100 ปอนด์)
	พุธ	วาดภาพอิสระด้วยสีชอล์ก (กระดาษ 100 ปอนด์)
	พฤหัสบดี	วาดภาพอิสระด้วยสีน้ำ (กระดาษ 100 ปอนด์)
	ศุกร์	วาดภาพอิสระด้วยสีเมจิก (กระดาษ 100 ปอนด์)

3. เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการทดสอบ (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบที่ใช้ก่อนการทดลอง

4. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพก่อนและหลังการทดลองโดยใช้ t-test สำหรับ Dependent Samples (ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. 2538 : 100-105)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน (ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. 2538 : 59-73)

1.1 ร้อยละ

1.2 คะแนนเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. 2538 : 79) ดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนเด็กปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนนักเรียนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้หาค่าความเชื่อมั่นในการตรวจให้คะแนนแบบทดสอบทักษะทางการวาดภาพ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับผู้วิจัย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนน X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนน X กับคะแนน Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนน X
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนน Y

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะทางการวาดภาพ ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t – test สำหรับ Dependent Samples (ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ.2538 : 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างของคะแนน
SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างของคะแนน
p	แทน	ความน่าจะเป็นของค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้
ตอนที่ 1 เปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ
ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ
การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนทักษะทางการวาดภาพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการทดสอบทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ มาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลจากการจัดกิจกรรม ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 5 เปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

ทักษะทางการวาดภาพ	N	ก่อน		หลัง		$\bar{D}$	SD	t	p
		$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S				
การควบคุมกล้ามเนื้อมือ	15	2.07	0.59	2.73	0.46	0.67	0.62	4.18**	.001
ตำแหน่งภาพ	15	1.67	0.49	2.07	0.59	0.40	0.63	2.45*	.028
การระบายสี	15	1.33	0.49	2.07	0.46	0.73	0.46	6.21**	.000
รายละเอียด	15	1.60	0.63	2.13	0.74	0.53	0.64	3.23**	.006
ความหลากหลาย	15	1.13	0.35	1.53	0.64	0.40	0.51	3.06**	.009
ความหมายของภาพ	15	1.60	0.51	2.40	0.51	0.80	0.68	4.58**	.000
รวม	15	9.40	1.80	12.93	2.19	3.53	1.25	10.98**	.000

ผลการวิเคราะห์ตาราง 5 ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยโดยรวมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อมือ การระบายสี รายละเอียด ความหลากหลาย และความหมายของภาพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า กิจกรรมวาดภาพอิสระส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีทักษะทางการวาดภาพโดยรวมและแต่ละองค์ประกอบสูงขึ้น

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำทักษะทางการวาดภาพในแต่ละองค์ประกอบของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้จากการทดสอบทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ มาวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 6 -13 ดังนี้

ตาราง 6 การเปลี่ยนแปลงทักษะทางการวาดภาพโดยรวมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

คนที่	ทักษะทางการวาดภาพ		
	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังการจัดกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง
1	8	12	4
2	10	13	3
3	8	12	4
4	7	10	3
5	9	15	6
6	9	13	4
7	10	15	5
8	6	8	2
9	10	12	2
10	10	14	4
11	12	17	5
12	11	13	2
13	13	15	2
14	9	13	4
15	9	12	3

ผลการวิเคราะห์ตาราง 6 ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระทักษะทางการวาดภาพโดยรวมของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 แสดงว่า กิจกรรมวาดภาพอิสระส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยทุกคนมีทักษะทางการวาดภาพโดยรวมสูงขึ้น

ตาราง 7 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อ
ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

คนที่	ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อ		
	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังการจัดกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง
1	3	3	0
2	2	2	0
3	2	3	1
4	1	3	2
5	2	3	1
6	2	3	1
7	2	3	1
8	1	2	1
9	2	2	0
10	2	3	1
11	2	3	1
12	3	3	0
13	3	3	0
14	2	3	1
15	2	2	0

ผลการวิเคราะห์ตาราง 7 ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อสูงขึ้นจำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 60.00 ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อไม่เปลี่ยนแปลงจำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 40.00 ในจำนวนเด็กปฐมวัย 6 คนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อนั้นพบว่า มีเด็กปฐมวัยจำนวน 3 คนที่มีความสามารถในองค์ประกอบนี้สูงอยู่แล้วก่อนการทดลอง จึงไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพกับเด็กปฐมวัยทั้ง 3 คนนี้ ไม่ปรากฏว่าทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อลดลง

ตาราง 8 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

คนที่	ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพ		
	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังการจัดกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง
1	1	2	1
2	2	2	0
3	1	2	1
4	1	1	0
5	2	3	1
6	1	3	2
7	2	3	1
8	1	1	0
9	2	2	0
10	2	2	0
11	2	2	0
12	2	2	0
13	2	2	0
14	2	2	0
15	2	2	0

ผลการวิเคราะห์ตาราง 8 ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพสูงขึ้นจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพไม่เปลี่ยนแปลงจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 66.66 ไม่ปรากฏว่าทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพลดลง

ตาราง 9 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการระบายสีของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

คนที่	ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการระบายสี		
	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังการจัดกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง
1	1	2	1
2	1	2	1
3	1	2	1
4	1	2	1
5	1	2	1
6	1	2	1
7	1	2	1
8	1	1	0
9	2	2	0
10	2	2	0
11	2	3	1
12	2	2	0
13	1	2	1
14	2	3	1
15	1	2	1

ผลการวิเคราะห์ตาราง 9 ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการระบายสีสูงขึ้นจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการระบายสีไม่เปลี่ยนแปลงจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 26.66 ไม่ปรากฏว่าทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการระบายสีลดลง

ตาราง 10 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบรายละเอียดของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

คนที่	ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบรายละเอียด		
	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังการจัดกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง
1	1	2	1
2	2	3	1
3	1	1	0
4	1	1	0
5	1	3	2
6	2	2	0
7	2	3	1
8	1	1	0
9	2	2	0
10	2	2	0
11	2	3	1
12	2	2	0
13	3	3	0
14	1	2	1
15	1	2	1

ผลการวิเคราะห์ตาราง 10 ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบรายละเอียดสูงขึ้นจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 46.66 ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบรายละเอียดไม่เปลี่ยนแปลงจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 ในจำนวนเด็กปฐมวัย 8 คน ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อนั้นพบว่า มีเด็กปฐมวัยจำนวน 1 คน ที่มีความสามารถในองค์ประกอบนี้สูงอยู่แล้วก่อนการทดลอง จึงไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพกับเด็กปฐมวัย 1 คนนี้ ไม่ปรากฏว่าทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบรายละเอียดลดลง

ตาราง 11 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหลากหลายของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

คนที่	ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหลากหลาย		
	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังการจัดกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง
1	1	1	0
2	1	2	1
3	1	1	0
4	1	1	0
5	1	1	0
6	1	1	0
7	1	2	1
8	1	1	0
9	1	1	0
10	1	2	1
11	2	3	1
12	1	2	1
13	2	2	0
14	1	1	0
15	1	2	1

ผลการวิเคราะห์ตาราง 11 ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหลากหลายสูงขึ้นจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหลากหลายไม่เปลี่ยนแปลงจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 ไม่ปรากฏว่าทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหลากหลายลดลง

ตาราง 12 การเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหมายของภาพ
ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

คนที่	ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหมายของภาพ		
	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังการจัดกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง
1	1	2	1
2	2	2	0
3	2	3	1
4	2	2	0
5	2	3	1
6	2	2	0
7	2	2	0
8	1	2	1
9	1	3	2
10	1	3	2
11	2	3	1
12	1	2	1
13	2	3	1
14	1	2	1
15	2	2	0

ผลการวิเคราะห์ตาราง 12 ปรากฏว่าหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหมายของภาพสูงขึ้นจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 66.66 ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหมายของภาพไม่เปลี่ยนแปลงจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ไม่ปรากฏว่าทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหมายของภาพลดลง

ตาราง 13 ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการ
จัดกิจกรรมวาดภาพอิสระรายบุคคล

คนที่	องค์ประกอบ	ก่อนจัดกิจกรรม	หลังจัดกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง
1	การควบคุมกล้ามเนื้อ	3	3	0
	ตำแหน่งภาพ	1	2	1
	การระบายสี	1	2	1
	รายละเอียด	1	2	1
	ความหลากหลาย	1	1	0
	ความหมายของภาพ	1	2	1
	รวม	8	12	4
2	การควบคุมกล้ามเนื้อ	1	2	1
	ตำแหน่งภาพ	1	1	0
	การระบายสี	1	1	0
	รายละเอียด	1	1	0
	ความหลากหลาย	1	1	0
	ความหมายของภาพ	1	2	1
	รวม	6	8	2

ผลการวิเคราะห์ตาราง 13 ปรากฏว่าทักษะทางการวาดภาพหลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระของเด็กปฐมวัยคนที่ 1 สูงขึ้นคือทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพ การระบายสี รายละเอียดและความหมายของภาพ ส่วนทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อและความหลากหลายไม่มีการเปลี่ยนแปลง คนที่ 2 สูงขึ้นคือทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อและความหมายของภาพ ส่วนทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพ การระบายสี รายละเอียดและความหลากหลายไม่มีการเปลี่ยนแปลง

บทที่ 5

สรุปผลอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระเพื่อพัฒนาทักษะทางการวาดภาพ สำหรับเด็กปฐมวัย สรุปสาระสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยในการทำกิจกรรมวาดภาพอิสระ ซึ่งวิเคราะห์จากองค์ประกอบดังต่อไปนี้ ได้แก่

1. การควบคุมกล้ามเนื้อมือ
2. ตำแหน่งภาพ
3. การระบายสี
4. รายละเอียด
5. ความหลากหลาย
6. ความหมายของภาพ

สมมติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ มีทักษะทางการวาดภาพสูงขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางด้าน การวาดภาพ ตลอดจนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธสุริยราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมี 5 ห้องเรียน จำนวน 160 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพระยามนธสุริยราชศรีพิจิตร สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage random sampling) มีขั้นตอนดังนี้

1. จับสลากเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 มา 1 ห้องเรียน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 5 ห้องเรียน

2. ทำการทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยในห้องที่จับสลากได้ในข้อ 1 ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และคัดเลือกเด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะทางการวาดภาพต่ำกว่า 15 อันดับสุดท้าย มาจำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ จำนวน 40 แผน
2. แบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองดังนี้

1. ใช้คะแนนทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)
2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระจำนวน 40 แผน ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที ช่วงระยะเวลา 10.00-10.30 น. รวมทั้งสิ้น 40 ครั้ง
3. เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการทดสอบ (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบที่ใช้ก่อนการทดลอง
4. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้ค่าสถิติ t-test แบบ Dependent sampling เปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพ ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ
2. ใช้สถิติร้อยละอธิบายการเปลี่ยนแปลงของทักษะทางการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

สรุปผลการวิจัย

1. หลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยโดยรวมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อ ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการระบายสี ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบรายละเอียด ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหลากหลาย และทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหมายของภาพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วน ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่งภาพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า กิจกรรมวาดภาพอิสระส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีทักษะทางการวาดภาพโดยรวมและแต่ละด้านสูงขึ้น
2. ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ มีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 100.00 ของนักเรียนทั้งหมด โดยนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทักษะทางการวาดภาพสูงขึ้นในองค์ประกอบการระบายสีมากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 73.33) รองลงมาคือ องค์ประกอบความหมายของภาพ (ร้อยละ 66.66) องค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อ (ร้อยละ 60.00) องค์ประกอบรายละเอียด (ร้อยละ 46.66) องค์ประกอบความหลากหลาย (ร้อยละ 40.00) และ องค์ประกอบตำแหน่งภาพ (ร้อยละ 33.33) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีทักษะทางการวาดภาพสูงขึ้นโดยอภิปรายผลดังนี้

1. จากการเปรียบเทียบทักษะทางการวาดภาพ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระพบว่า ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมโดยรวมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการควบคุมกล้ามเนื้อ ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบการระบายสี ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบรายละเอียด ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหลากหลาย และทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบความหมายของภาพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วน ทักษะทางการวาดภาพองค์ประกอบตำแหน่ง

ภาพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แสดงว่า กิจกรรมวาดภาพอิสระส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีทักษะทางการวาดภาพโดยรวมและแต่ละด้านสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจาก

1.1 การวาดภาพเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้แสดงออกทางความคิด ตามจินตนาการของตนเอง เป็นการส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ และยังส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก การวาดภาพเป็นวิธีหนึ่งที่เด็กสามารถถ่ายทอดความคิดความรู้และความเข้าใจที่มีต่อสิ่งต่างๆออกมา ขณะที่วาดภาพเด็กจะจัดระบบความคิดอย่างต่อเนื่องในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นไปอย่างที่ต้องการ ภาพวาดของเด็กจึงเปลี่ยนไปตามแง่มุมความคิดต่างๆ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 :19) สอดคล้องกับ(ปิยะชาติ แสงอรุณ. 2526 : 49-52) ที่กล่าวไว้ว่า การวาดภาพเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กที่นำไปสู่การแสดงออกทางความคิด และเป็นวิถีทางการเรียนรู้ทางหนึ่ง ซึ่งได้จากการรับรู้ สังเกต และการทำความเข้าใจ กับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว การวาดภาพ เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากจะช่วยให้เด็กผลิตเพลิดแล้ว ในขณะที่เด็กกำลังวาดภาพ เด็กจะได้ฝึกการสังเกต จำแนกและเปรียบเทียบ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยผ่านประสบการณ์ตรง เกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือกับความคิด เด็กจะแสดงออกถึงการรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง รู้จักใช้เหตุผล รู้จักสร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการสร้างความสุนทรีย์ให้เกิดขึ้นในจิตใจ และ ความรู้สึกของเด็กอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสติปัญญาและความเจริญเติบโตของเด็กสอดคล้องกับแนวคิดของ ฌ็องฌัก ปิอาเจต์ (1946 : 10) ที่กล่าวว่า การวาดภาพของเด็กปฐมวัยนอกจากจะช่วยให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน ผลิตเพลิด และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แล้ว ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านทักษะการใช้มือ และเกิดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง สร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง

1.2 ประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld. 1970 : 23-27) กล่าวว่า การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัย หรือแต่ละคนแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างจะปรากฏในแง่ของรายละเอียด การแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสี หรือจินตนาการ ข้อแตกต่างนี้สามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างของวัยบุคคล หรือในแต่ละช่วงเวลา กระบวนการทำงานทางศิลปะนั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นประสบการณ์บูรณาการ ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เส้น รูปทรง สี ซึ่ง โลเวนเฟลด์ กล่าวว่า เด็กที่มีการสังเกตดี จะรู้ว่าวัตถุต่าง ๆ ย่อมมีความต่างกันด้านรูปร่าง รูปทรง สี ความเรียบร้อยและขรุขระ ความรู้สึกต่อแสงและความมืด การรับรู้เหล่านี้ล้วนมาจากประสบการณ์ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สำหรับครูที่สอนเด็กเล็ก ๆ ควรจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์จากการเล่น ที่

จะพัฒนาการรับรู้ทางสายตา และความรู้สึกประสาทสัมผัสจากสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับ(สิริพรรณ ตันศิริตันไพศาล.2545 : 11) กล่าวว่า การเขียนรูปของเด็กจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ตามระดับวุฒิภาวะของเด็ก เด็กๆชอบวาดรูป และการที่เด็กวาดรูปต่างๆออกมานั้น เด็กจะต้องมีความช่างสังเกต จดจำ สนใจ มีจินตนาการและประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้น ภาพวาดของเด็กจึงเป็นผลจากการบันทึกความคิดรวบยอดและความรู้สึกความต้องการในการแสดงออกทางศิลปะ เช่นเดียวกับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 45) ที่กล่าวว่า การวาดภาพเป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของเด็ก และกล่าวว่า ปรัชญาการที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงออกทางวาดภาพจะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงหรือการเติบโตของเด็กทั้งด้านร่างกาย การรับรู้ อารมณ์ จิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้ออารี ทองพิทักษ์ (2546 : 55) ที่ได้ศึกษาทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 3 พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติม มีทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ (2546 : 59) ที่ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพกับการบันทึกที่ต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 58) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะว่า ระยะของการออกแบบ (The Child and Design) พัฒนาการระยะนี้อยู่ระหว่างอายุประมาณ 3-5 ขวบ เด็กจะเริ่มเอารูปทรงต่างๆ มาผสมผสานกัน เมื่อเด็กเอารูปทรงมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นการเริ่มพัฒนาการออกแบบ เด็กจะแสดงความสามารถในการใช้รูปทรงหลายๆ รูปทรงได้อย่างคล่องแคล่ว ระยะของการวาดรูปที่ค่อนข้างจะเป็นเรื่องราว (Almost Pictures) อยู่ในอายุประมาณ 4-6 ขวบ เด็กส่วนมากจะเริ่มพัฒนาเข้าสู่ระยะของการออกแบบรูปทรง เด็กจะเขียนรูปคนชัดเจนขึ้น และมองดูตามที่ตนเห็นเหมือนผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กเริ่มเขียนรูปสัตว์ มีขา 4 ขา อยู่บนข้างเดียวต่อ ระยะของการวาดภาพมีเรื่องราว (Pictures) ระยะนี้แบ่งออกเป็นสองตอน คือระยะต้นการเขียนรูปของเด็กจะวาดรูปคน สัตว์ บ้าน และต้นไม้ เป็นต้น ต่อมาคือระยะหลังเด็กจะวาดรูปต่างๆ มีความชัดเจนมากขึ้น และง่ายต่อการเข้าใจและการยอมรับของผู้ใหญ่ และระยะของการซ่อนเร้นสิ่งที่มีคุณค่า (Hidden Treasures) เด็กวัย 5-7 ขวบ จะเขียนภาพที่เรียกว่า X-ray Picture ลักษณะภาพแสดงถึงส่วนละเอียดภายใน เช่นสิ่งของภายในบ้าน ที่มองเห็นได้จากภายนอก

1.3 การทำงานประสานกันระหว่างมือและตา การวาดภาพระบายสีเป็นกิจกรรมซึ่งช่วยในการทำงานประสานกันระหว่างมือและตา เด็กจะรู้จัก สี เส้น รูปทรง พื้นผิว ขนาดที่จะต้องพบในชีวิตประจำวัน การให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพที่เด็กวาดจะเป็นการฝึกพูดใช้ภาพในการสื่อสาร แสดง

จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ลวดลายและเส้นสัญลักษณ์ต่างๆ ในภาพของเด็กประกอบด้วย เส้นพื้นฐาน เส้นตั้ง เส้นนอน และอื่นๆ เพราะในการวาดภาพของเด็กนอกจากเด็กจะสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายแล้ว ยังทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรงสามารถควบคุมการใช้มือและจับดินสอ เขียนหนังสือได้ในที่สุด (สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. 2545 : 13) เช่นเดียวกับ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า พัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสจะค่อยๆ พัฒนาจากการใช้มือและตาจากการใช้มือและตาในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย การเล่นเกม และการเล่นของเล่นต่างๆ พัฒนาการทางการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตาจะอยู่ในระดับใดขึ้นอยู่กับความอยากรู้อยากเห็นและประสบการณ์เดิม ที่เด็กมีโอกาสในการปฏิบัติกิจกรรมมากน้อยเพียงใดสอดคล้องกับ โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld. 1970 : 23 - 27) ที่ได้กล่าวถึงการวาดภาพว่า การเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย (Physical Growth) การวาดภาพกับความเจริญเติบโต ด้านร่างกาย เป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นความสามารถของการใช้สายตาที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในส่วนที่ต้องใช้ทักษะในการควบคุมทิศทางลากเส้น การเจริญเติบโตของร่างกาย จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวาดที่เริ่มจากการขีดเขียน (Scribbling Stage) เป็นเส้นยุ่ง ๆ ไปสู่ความสามารถควบคุมเส้นให้เป็นระเบียบขึ้นเรื่อย ๆ การเคลื่อนไหวของเส้นจะเป็นอย่างช้าๆ อยู่ระยะหนึ่ง แล้วจะสามารถลากเส้นให้เป็นรูปทรงให้ปรากฏขึ้น และเมื่อเด็กเจริญเติบโต พัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหวจะทำให้รูปแบบการวาดพัฒนาจากเส้นที่วาดเป็นรูปร่างง่าย ๆ ไปสู่รูปร่างที่เลียนแบบของจริงมากขึ้น

นอกจากนี้ สื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่ผู้วิจัยจัดให้กับนักเรียนถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้เด็กได้เกิดความสนใจในการวาดภาพอิสระจากสิ่งเร้าต่าง ๆ เช่น สีชนิดต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันทางคุณสมบัติเช่น สีเทียน สีชอล์ก สีน้ำ สีเมจิก สีไม้ สีผสมขาว และวัสดุที่ใช้ในการรองรับที่มีพื้นผิวที่แตกต่างกัน เช่น กระดาษชนิดที่แตกต่างกัน ผ้าดิบ กระดาษทราย โฟม พิวเจอร์บอร์ด เป็นต้น และที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมศิลปะการวาดภาพอิสระ แล้วให้เด็กได้เรียนรู้จากผลงานที่ตนเองทำ วิธีการนี้เป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทักษะ การรับรู้การสังเกต การใช้จินตนาการ และมโนภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญ ต่อการพัฒนาทักษะทางการวาดภาพให้สูงขึ้น การเสริมแรงในขณะที่เด็กกำลังวาดภาพ ผู้วิจัยจะคอยให้กำลังใจด้วยการกล่าว ชื่นชมผลงานของเด็ก ๆ และเอาใจใส่ตลอดการทำงาน สอดคล้อง กับกฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike) ที่กล่าวว่า ถ้าเด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ เด็กจะเกิดความพอใจ และเมื่อผลงานที่ออกมา น่าพอใจ เด็กก็ต้องการที่จะทำงานนั้นซ้ำ ๆ อีก เมื่อมีโอกาสกระทำซ้ำบ่อย ๆ และมีการปรับปรุงอยู่เสมอ ผลงานจะดีขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศรี แสงธนู (2545 : 66) ที่ได้ศึกษา ความสามารถทางภาษาด้านการพูด ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพบนทรายเปียกแบบครูให้การ

เสริมแรงก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ซึ่งพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพบนทรายเปียกแบบครูให้การเสริมแรงในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์พบว่าคะแนนความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์

2. การเปลี่ยนแปลงทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลดังนี้

การควบคุมกล้ามเนื้อขณะที่เด็กทำกิจกรรมวาดภาพอิสระ ต้องอาศัยใช้ความสามารถของกล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา ซึ่งพบว่า การควบคุมกล้ามเนื้อในการวาดภาพจะค่อย ๆ พัฒนาคืบขึ้นเมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมวาดภาพอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ นอกจากนี้การใช้มือและตาในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย การเล่นเกม และการเล่นของเล่นต่างๆ พัฒนาการทางการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตาก็จะเกิดการพัฒนา ซึ่งจะมากขึ้นเรื่อยๆ ไปด้วยกับความอยากรู้อยากเห็นและประสบการณ์เดิม ที่เด็กมีโอกาสในการปฏิบัติกิจกรรม การจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระให้กับเด็กอย่างต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา ให้ดีขึ้น

ตำแหน่งภาพ ขณะที่เด็กทำกิจกรรมวาดภาพอิสระเด็ก เด็กจะต้องมีความคิดและจินตนาการของตนเองว่าจะจะถ่ายทอดสิ่งที่คิดออกมาเป็นภาพ ซึ่งเป็นความคิดรวบยอดของเด็กว่าภาพที่วาดจะต้องมีส่วนประกอบใดบ้างประกอบกันเป็นภาพขึ้น เช่น ภาพคน ก็ต้องประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ หรือภาพบ้าน ก็ต้องประกอบด้วย ประตู หน้าต่าง ฯลฯ อยู่ในตำแหน่งที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริง เด็กที่มีประสบการณ์ในการรับรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีก็จะวาดภาพส่วนประกอบในตำแหน่งได้ถูกต้องใกล้เคียงกับตำแหน่งที่ควรจะเป็น แต่เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมวาดภาพที่ตัวเองชอบเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอเด็กจะเริ่มปรับตัวโดยการสังเกต ลองผิดลองถูก และพยายามวางตำแหน่งภาพตามความเป็นจริง

การระบายสี ขณะที่เด็กทำกิจกรรมวาดภาพอิสระการใช้สีจะขึ้นอยู่กับอารมณ์ แล้วแต่ว่าสีไหนจะสะดุดตาเด็ก หรือเด็กชอบสีไหนเป็นพิเศษก็จะใช้สีนั้น ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง แม้ว่าการใช้สีของเด็กยังไม่เป็นไปตามธรรมชาติ หรือระบายสี ไม่สม่ำเสมอ ไม่อยู่ในขอบเขตของภาพเด็กบางคนอาจจะระบายสีเพียงบางส่วนของภาพ บางคนระบายครบทุกส่วนของภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

อารมณ์ และประสบการณ์ทางการวาดภาพของเด็กแต่ละคน แต่เมื่อทำกิจกรรมวาดภาพอิสระที่จัดให้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกสื่ออย่างอิสระหลากหลายประเภท ที่เด็กอาจจะไม่เคยเห็นและไม่เคยใช้วาดภาพมาก่อน เช่นสีเมจิก สีชอล์ก สีน้ำ สีผสมขาว ฯลฯ ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกหรือรสนิยมในการวาดภาพระบายสีและเริ่มปรับตัวโดยการสังเกตและพยายามระบายสีภาพให้สวยงามขึ้นมา

รายละเอียด ขณะที่เด็กทำกิจกรรมวาดภาพอิสระเด็กจะมีเสรีภาพทางความคิดและการกระทำ เมื่อเด็กรู้สึกมีอิสระและความกล้าที่จะแสดงออก การแสดงออกในครั้งต่อไป เด็กจะสร้างรายละเอียด รูปร่างและใส่บางสิ่งลงในภาพของตน สิ่งที่แสดงออกมานั้นมาจากความคิด จินตนาการ ความรู้สึกอิสระและมั่นใจที่สร้างสิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ด้วย ต่อมาเด็กจะวาดรูปต่าง ๆ มีรายละเอียดที่ชัดเจนมากขึ้น และง่ายต่อการเข้าใจ

ความหลากหลาย ขณะที่เด็กทำกิจกรรมวาดภาพอิสระเด็กจะเริ่มหารูปทรงต่าง ๆ มาวาดผสมผสานกัน เมื่อเด็กหารูปทรงมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นการเริ่มพัฒนาการออกแบบ เด็กจะแสดงความสามารถในการใช้รูปทรงหลายๆ รูปทรงได้อย่างคล่องแคล่วอย่างหลากหลาย ตามความคิดและจินตนาการของตนเอง

ความหมายของภาพ ขณะที่เด็กทำกิจกรรมวาดภาพอิสระ เด็กจะถ่ายทอดประสบการณ์ การรับรู้และสิ่งที่ได้จากการสังเกต ฟินิจพิเคราะห์ หรือวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ออกมาเป็นภาพต่างๆ อยู่ในลักษณะสิ่งเดียวบ้าง หลายสิ่งบ้าง หรือ เป็นเรื่องราวที่จะสื่อสารบ้าง ซึ่งจะแสดงออกมาเป็นภาพและคำพูดจากการนำเสนอผลงานของเด็ก และเมื่อเด็กได้รับการกระตุ้นให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพเพิ่มเติม จะส่งผลให้ภาพวาดมีความหมายที่กว้างขึ้น และส่งผลให้ภาพวาดที่เด็กถ่ายทอดออกมาในคราวต่อไปจะเป็นภาพที่มีความหมายกว้างขึ้น

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld. 1970 : 23 - 27) ได้กล่าวถึงการวาดภาพว่า การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัย หรือแต่ละคนแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างจะปรากฏในแง่ของรายละเอียด การแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสี หรือจินตนาการ ข้อแตกต่างนี้สามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างของวัยบุคคล หรือในแต่ละช่วงเวลากะบวนการทำงานทางศิลปะนั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นประสบการณ์บูรณาการ ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เส้น รูปทรง สีการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย (Physical Growth) การวาดภาพกับความเจริญเติบโต ด้านร่างกาย เป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นความสามารถของการใช้สายตาที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในส่วนที่ต้องใช้ทักษะในการควบคุมทิศทางการลากเส้น การเจริญเติบโตของร่างกาย จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวาดที่เริ่มจากการขีดเขียน (Scribbling Stage) เป็นเส้นยุ่ง ๆ ไปสู่ความสามารถควบคุมเส้นให้เป็นระเบียบขึ้นเรื่อย ๆ การ

เคลื่อนไหวของเส้นจะเป็นอย่างซ้ำๆ อยู่ระยะหนึ่ง แล้วจะสามารถลากเส้นให้เป็นรูปทรงให้ปรากฏขึ้น และเมื่อเด็กเจริญเติบโต พัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหวจะทำให้รูปแบบการวาดพัฒนาจากเส้นที่วาดเป็นรูปร่างง่าย ๆ ไปสู่รูปร่างที่เลียนแบบของจริงมากขึ้น การเจริญเติบโตทางด้านการรับรู้ (Perceptual Growth) โลเวนเฟลด์ กล่าวว่าประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่ได้รับรู้ความหมาย และคุณภาพของสิ่งต่างๆ จะแสดงให้เห็นได้จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้ประสาทสัมผัส การรับรู้ส่วนใหญจะเป็นการรับรู้ทางสายตา โดยการรับรู้เกี่ยวกับสี รูปร่าง (Form) และบริเวณว่าง (Space) พัฒนาการรับรู้ทางสายตาจะเริ่มพัฒนาแยกแยะสิ่งต่างๆ จากการแยกแยะสีการแยกแยะรูปร่าง ในระยะแรก ต่อมาเมื่อเด็กมีพัฒนาการของการรับรู้ทุกด้านมากขึ้น เด็กจะแสดงการรับรู้บริเวณว่าง ซึ่งเด็กรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม ระยะพัฒนาการเกี่ยวกับบริเวณว่างมีความสำคัญสำหรับเด็กมาก เหมือนกับว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กจะสามารถนำพัฒนาการการใช้บริเวณว่างได้อย่างเหมาะสมขึ้น หรือสามารถถ่ายทอดความรู้สึกจากสิ่งที่ตนรับรู้ออกมาในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของภาพให้มีความหมาย และมีความสัมพันธ์กันได้ ภาพที่วาดจึงประกอบด้วยการใช้บริเวณว่าง รูปร่าง สี สันความรู้สึก การใช้สี ในขั้นนี้การใช้สีของเด็กยังไม่เป็นไปตามธรรมชาติ สีที่เด็กใช้เขียนภาพกับสีที่เด็กเห็นจริง ๆ จะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะเด็กใช้สีตามอารมณ์แล้วแต่ว่าสีไหนจะสะดุดตาเด็ก หรือเด็กชอบสีไหนเป็นพิเศษก็จะใช้สีนั้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงบริเวณว่าง หรือช่องไฟ เด็กยังไม่เข้าใจว่าจะเขียนรูปตรงไหน ขนาดเท่าใดจึงเหมาะสม แต่จะวาดลงไปโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ตรงไหนมีบริเวณว่างเด็กจะเขียนสิ่งต่างๆ ลงไป เช่นเดียวกับ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526 : 19) กล่าวไว้ว่า การวาดภาพของเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยใช้ความสามารถของกล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา ซึ่งพบว่า พัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสจะค่อยๆ พัฒนาจากการใช้มือและตาจากการใช้มือและตาในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย การเล่นเกม และการเล่นของเล่นต่างๆ พัฒนาการทางการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตาจะอยู่ในระดับใด ขึ้นอยู่กับความอยากรู้อยากเห็นและประสบการณ์เดิม ที่เด็กมีโอกาสนในการปฏิบัติกิจกรรมมากน้อยเพียงใด ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 : 115-116) ได้กล่าวถึง ระดับความสามารถในการวาดรูปของเด็กปฐมวัย ไว้ว่า เด็กอายุ 5-6 ขวบ จะเริ่มปรับตัวโดยการสังเกต จะพยายามวาดภาพตามความเป็นจริง แต่จะยังไม่แสดงความถูกต้องในเรื่องของสี ขนาด และความเป็นจริง

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. กิจกรรมวาดภาพอิสระเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้วาดภาพตามความสนใจ ตามความคิดและจินตนาการของเด็กอย่างเต็มที่ การที่เด็กได้ทำหรือถ่ายทอดในสิ่งที่เด็กชอบหรือสนใจจึงเป็นการส่งเสริมศักยภาพที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและเป็นการจัดกิจกรรมที่ถือได้ว่ายึดเด็กเป็นสำคัญ ทำให้เด็กเกิดทักษะทางการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการได้เป็นอย่างดี

2. การตั้งกฎระเบียบสำหรับงานศิลปะบางชนิดก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะงานบางอย่างเด็กควรจะสวมเสื้อคลุมหรือผ้ากันเปื้อน ตลอดจนถึงการเก็บรักษาและทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ เด็กสามารถช่วยทำได้ทั้งยังเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้เขาด้วย

3. การจัดกิจกรรมวาดภาพให้กับเด็กปฐมวัย ไม่ได้มุ่งตัวผลงานการวาดภาพเป็นผลลัพธ์สำคัญที่สุด แต่การจัดกิจกรรมวาดภาพเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดและจินตนาการ เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะและศักยภาพในด้านต่างๆ ในตัวเด็กรวมถึงลักษณะนิสัยที่ต้องการ

4. ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมวาดภาพให้กับเด็กปฐมวัยควรเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระได้ค้นคว้าทดลองและทำจริงด้วยตนเองมาก ๆ จะมีผลให้เด็กเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง การสาธิตให้เด็กดู อาจจะต้องทำในบางโอกาสถ้าจำเป็น ควรสาธิตวิธีใช้เครื่องมือ ความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ หรือเฉพาะวิธีการบางอย่างที่ยุ่งยาก ไม่จำเป็นจะต้องแสดงให้เด็กเห็นว่าครูมีวิธีการปลีกย่อยอย่างไร เพราะเด็กบางคนจะยึดแน่นอยู่กับวิธีการของครู

5. การจัดเตรียมสี สื่อกและอุปกรณ์ที่หลากหลายเพียงพอกับความต้องการของเด็กในการทำกิจกรรมวาดภาพอิสระถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะเป็นแรงจูงใจให้กับเด็กการอยากวาดภาพอยากใช้สี เด็กได้มีอิสระในการใช้สีตามความสนใจ เกิดการเรียนรู้เรื่องสี ส่งผลให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะทางการวาดภาพระบายสี และศักยภาพในด้านต่างๆ ไปด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระในการวิจัยนี้เป็นแผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระสำหรับเด็กอายุ 4-5 ปี ในการนำไปใช้จัดกิจกรรมให้กับเด็กที่อยู่ในช่วงอายุอื่นควรมีการประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับอายุ

2. แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระในการวิจัยนี้ใช้สีหลากหลายชนิด ในการนำไปใช้ควรจะต้องมีการศึกษาคุณสมบัติของสีแต่ละชนิดรวมถึงวิธีการให้เด็กใช้ด้วย

3. วัสดุหรือกระดาษที่รองรับในการวาดภาพของเด็กแต่ละชนิดมีความแตกต่างกันในการนำไปใช้ควรจะต้องมีการศึกษาคุณสมบัติและทดลองว่าวัสดุแต่ละชนิดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับสีแต่ละชนิดด้วย

4. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งครูจำเป็นต้องมีการวางแผนจัดลำดับ ก่อนหลังและการสร้างข้อตกลงในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงการทำกิจกรรมรวมกันกับนักเรียนให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยถึงผลการจัดกิจกรรมการวาดภาพอิสระของเด็กปฐมวัยในเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง

2. ควรมีการศึกษาและวิจัยถึงผลการจัดกิจกรรมการวาดภาพอิสระที่มีต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง การพัฒนาด้านการสื่อความหมาย ความเชื่อมั่น การให้ความร่วมมือ พฤติกรรมการช่วยเหลือ และความคิดสร้างสรรค์

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบ หรือบทบาทของครูที่ส่งเสริมทักษะการวาดภาพ

4. ควรมีการศึกษาในระยะยาวเพื่อผลการทดลองที่ส่งเสริมต่อทักษะการวาดภาพ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์.
- (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เพรสโปรดักส์.
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชกุล. (2533). *พัฒนาเด็กด้วยศิลปะ*. กรุงเทพฯ: แพลน พับลิชชิง.
- ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. (2546). *การเปรียบเทียบผลของการใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพกับการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสระบัว เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญไท เจริญผล. (2533). *ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญากับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยะชาติ แสงอรุณ. (2526). *ศิลปะสำหรับเด็ก : ของเล่นเพื่อเสริมคุณค่าในชีวิต เอกสารวิชาการเรื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการการพัฒนากการเล่นของเด็ก.
- พิจิตร ทองชั้น. (2511). *สมรรถภาพทางสมองบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถทางศิลปะของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.*
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). *กิจกรรมสร้างสรรค์และดนตรีเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: กรมประชาสัมพันธ์. สงเคราะห์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- ภัทรา สุขธนทรัพย์. (2525). *พัฒนาการทางศิลปะของเด็กไทยในชั้นประถมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนประถมสาธิตแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.*
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2542). *ศิลปะศึกษา : ความเป็นมาปรัชญาหลักการวิวัฒนาการด้านหลักสูตร ทฤษฎีการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอพี กราฟิกส์ ดีไซน์.

- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2528). *หลักการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เลิศ อานันตะ. (2535). *ศิลปะในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: กราฟฟิคอาร์ค.
- ลัดดา ลี้ตระกูล. (2531). *ความสามารถทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523). *กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2520). *สอนลูกเขียนรูป*. กรุงเทพฯ: สุริยบรรณ.
- วราภรณ์ รักวิจัย. (2527). *เอกสารประกอบคำสอน กร. 311 การศึกษาก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). *ศิลปศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. (2545). *ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย*. โปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2545). *การวัดและประเมินเด็กแนวใหม่: เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ.2545-2549*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สดีไล ชนะกุล. (2538). *ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมศรี แสงธนู. (2545). *ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพบนทรายเปียกแบบครูให้การเสริมแรง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อชชา แสงอัสนี. (2514). *การศึกษาขั้นพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการสอนศิลปะตามแนวเก่าและแนวใหม่*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

เอื้ออารี ทองพิทักษ์. (2546). *ทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติม*. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

Goodenough.F.L. (1945). *Developmental Psychology*. 2 nd ed. New York: D. Appleton-Century.

Hurlock .E.B. (1956). *Child Development* . 3rd ed. New York: McGraw-hill.

Lowenfeld.V. (1957). *Creative and mental Growth*. New York : The Macmillan.

Lowenfeld. V. and L.Brittain. (1970). *Creative and mental Growth*. 5th ed. New York: The Macmillan.

Lark.H.B. and others. (1956). *Understanding Children , Art for Better Teaching*. Columbus,Ohio: Charles E. Merrill, Book.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

ตัวอย่าง แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

1. คำชี้แจง

กิจกรรมวาดภาพอิสระ เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้วาดภาพตามความต้องการ ตามความคิดและจินตนาการของตนเอง อย่างอิสระ ผ่านสื่อวัสดุที่ใช้ในการเขียนภาพลงบนวัสดุรองรับที่หลากหลาย เช่น กระดาษ ผ้า ฟิล์มเจอร์บอร์ด ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้เกิดทักษะทางการวาดภาพเหมาะสมกับวัย ทั้งนี้ยังเป็นการส่งเสริมในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ การรับรู้ และพัฒนากล้ามเนื้อมือ ที่จะส่งผลต่อทักษะทางการวาดภาพของเด็ก ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เด็กได้ทำกิจกรรมอย่างอิสระเหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก เวลาในการจัดกิจกรรม กิจกรรมละ 30 นาที จำนวนทั้งสิ้น 40 กิจกรรม

2. จุดประสงค์

- 2.1 เพื่อส่งเสริมทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
- 2.2 เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- 2.3 เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อมือ

3. เนื้อหา

กิจกรรมวาดภาพอิสระ 40 กิจกรรม

4. การดำเนินกิจกรรม

- 4.1 สร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมวาดภาพอิสระ ดังนี้
 - 4.1.1 ตกลงสัญญาณก่อนหมดเวลาด้วยการเคาะจังหวะ
 - 4.1.2 เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วควรเก็บอุปกรณ์และล้างมือให้สะอาด
- 4.2 ครูแนะนำกิจกรรมและอุปกรณ์ รวมทั้งวิธีการใช้ที่ถูกต้อง
- 4.3 เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างอิสระ ครูคอยแนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ
- 4.4 เด็กเล่าถึงผลงานของตนเองจากการทำกิจกรรม

5. การประเมินผล

- 5.1 สังเกตผลงานของเด็ก
- 5.2 สังเกตพฤติกรรมขณะเด็กทำกิจกรรม
- 5.3 สังเกตการเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย

ชื่อกิจกรรมที่ 1 วาดภาพอิสระด้วยสีเทียน

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อมือ

อุปกรณ์

1. กระดาษ A 4
2. สีเทียน 1 ชุด ต่อ 1 คน (ชุดละ 12 สี)

วิธีดำเนินการ

1. ครูแนะนำอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรม รวมทั้งวิธีการใช้และการเก็บที่ถูกต้อง
2. ครูแจกอุปกรณ์และให้นักเรียนวาดภาพอิสระลงในกระดาษด้วยสีเทียน
3. ขณะที่เด็กกำลังวาดภาพ ครูคอยดูแลและให้กำลังใจนักเรียน
4. ครูเตือนนักเรียนล่วงหน้าก่อนหมดเวลา 5 นาที เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมได้เสร็จภายในเวลา
5. นักเรียนนำภาพที่วาดเสร็จแล้วมานำเสนอ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเล่าเรื่องเพิ่มเติม 3-4 ประโยคแล้วจดบันทึกคำพูดของเด็ก นักเรียนนำผลงานไปวางบนโต๊ะที่จัดไว้ให้
6. นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์เข้าที่

ชื่อกิจกรรมที่ 2 วาดภาพอิสระด้วยสีไม้

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อมือ

อุปกรณ์

1. กระดาษ A 4
2. สีไม้ 1 ชุด ต่อ 1 คน (ชุดละ 12 สี)

วิธีดำเนินการ

1. ครูแนะนำอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรม รวมทั้งวิธีการใช้และการเก็บที่ถูกต้อง
2. ครูแจกอุปกรณ์และให้นักเรียนวาดภาพอิสระลงในกระดาษด้วยสีไม้
3. ขณะที่เด็กกำลังวาดภาพ ครูคอยดูแลและให้กำลังใจนักเรียน
4. ครูเตือนนักเรียนล่วงหน้าก่อนหมดเวลา 5 นาที เพื่อให้นักเรียนทำกิจกรรมได้เสร็จภายในเวลา
5. นักเรียนนำภาพที่วาดเสร็จแล้วมานำเสนอ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเล่าเรื่องเพิ่มเติม 3-4 ประโยคแล้วจดบันทึกคำพูดของเด็ก นักเรียนนำผลงานไปวางบนโต๊ะที่จัดไว้ให้
6. นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์เข้าที่

ชื่อกิจกรรมที่ 3 วาดภาพอิสระด้วยสีชอล์ก

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อมือ

อุปกรณ์

1. กระดาษ A 4
2. สีชอล์ก 1 ชุด ต่อ 1 คน (ชุดละ 12 สี)

วิธีดำเนินการ

1. ครูแนะนำอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรม รวมทั้งวิธีการใช้และการเก็บที่ถูกต้อง
2. ครูแจกอุปกรณ์และให้นักเรียนวาดภาพอิสระลงในกระดาษด้วยสีชอล์ก
3. ขณะที่เด็กกำลังวาดภาพ ครูคอยดูแลและให้กำลังใจนักเรียน
4. ครูเตือนนักเรียนล่วงหน้าก่อนหมดเวลา 5 นาที เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมได้เสร็จภายในเวลา
5. นักเรียนนำภาพที่วาดเสร็จแล้วมานำเสนอ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเล่าเรื่องเพิ่มเติม 3-4 ประโยคแล้วจดบันทึกคำพูดของเด็ก นักเรียนนำผลงานไปวางบนโต๊ะที่จัดไว้ให้
6. นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์เข้าที่

ชื่อกิจกรรม 4 วาดภาพอิสระด้วยสีน้ำ

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อมือ

อุปกรณ์

1. กระดาษ A 4
2. สีน้ำ 1 ชุด ต่อ 1 คน (ชุดละ 12 สี)
3. พู่กัน

วิธีดำเนินการ

1. ครูแนะนำอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรม รวมทั้งวิธีการใช้และการเก็บที่ถูกต้อง
2. ครูแจกอุปกรณ์และให้นักเรียนวาดภาพอิสระลงในกระดาษด้วยสีน้ำ
3. ขณะที่เด็กกำลังวาดภาพ ครูคอยดูแลและให้กำลังใจนักเรียน
4. ครูเตือนนักเรียนล่วงหน้าก่อนหมดเวลา 5 นาที เพื่อให้ นักเรียนทำกิจกรรมได้เสร็จภายในเวลา
5. นักเรียนนำภาพที่วาดเสร็จแล้วมานำเสนอ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเล่าเรื่องเพิ่มเติม 3-4 ประโยคแล้วจดบันทึกคำพูดของเด็ก นักเรียนนำผลงานไปวางบนโต๊ะที่จัดไว้ให้
6. นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์เข้าที่

ชื่อกิจกรรมที่ 5 วาดภาพอิสระด้วยสีเมจิก

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อมือ

อุปกรณ์

1. กระดาษ A 4
2. สีเมจิก 1 ชุด ต่อ 1 คน (ชุดละ 12 สี)

วิธีดำเนินการ

1. ครูแนะนำอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรม รวมทั้งวิธีการใช้และการเก็บที่ถูกต้อง
2. ครูแจกอุปกรณ์และให้นักเรียนวาดภาพอิสระลงในกระดาษด้วยสีเมจิก
3. ขณะที่เด็กกำลังวาดภาพ ครูคอยดูแลและให้กำลังใจนักเรียน
4. ครูเตือนนักเรียนล่วงหน้าก่อนหมดเวลา 5 นาที เพื่อให้นักเรียนทำกิจกรรมได้เสร็จภายในเวลา
5. นักเรียนนำภาพที่วาดเสร็จแล้วมานำเสนอ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเล่าเรื่องเพิ่มเติม 3-4 ประโยคแล้วจดบันทึกคำพูดของเด็ก นักเรียนนำผลงานไปวางบนโต๊ะที่จัดไว้ให้
6. นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์เข้าที่

ภาคผนวก ข

คู่มือดำเนินการทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
ตัวอย่าง แบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

คู่มือดำเนินการทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย (อายุ 4-5 ปี)

1. คำชี้แจง

1.1 แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาล 1 (อายุ 4-5 ปี) ซึ่งแบ่งทักษะทางการวาดภาพออกเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1.1.1 การควบคุมกล้ามเนื้อมือ
- 1.1.2 ตำแหน่งภาพ
- 1.1.3 การระบายสี
- 1.1.4 รายละเอียด
- 1.1.5 ความหลากหลาย
- 1.1.6 ความหมายของภาพ

1.2 แบบทดสอบนี้มีลักษณะเป็นพื้นที่ว่างสำหรับวาดภาพ บ้าน 1 หลัง

1.3 ในการดำเนินการทดสอบ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบด้วยตนเอง โดยการอ่านคำอธิบาย และให้เด็กวาดภาพบ้าน 1 หลังตามกำหนดเวลา 30 นาทีด้วยดินสอและสีไม้

1.4 เมื่อครบกำหนดเวลาให้เด็กนำผลงานมาส่งและให้เล่าเรื่องจากภาพที่ละคน ครูจดบันทึก คำพูดของเด็ก แล้วจึงนำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์

2. การตรวจให้คะแนน

ผู้วิจัยเป็นผู้ตรวจให้คะแนนด้วยตนเองตามเกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับพัฒนาการทางการวาดภาพของเด็ก การจัดกิจกรรมวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย และเอกสาร เกี่ยวกับทฤษฎีพัฒนาการทางการวาดภาพของ โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1957) ซึ่งคัดเลือกเฉพาะ ขั้นที่ตรงกับเด็กอายุ 4 – 5 ปี เพื่อใช้ในการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละข้อ โดยคะแนนต่ำสุดคือ 1 คะแนน และคะแนนสูงสุดคือ 3 คะแนน เกณฑ์การให้คะแนนทักษะทางการวาดภาพแบ่งออกเป็น 6 องค์ประกอบคือ

1. การควบคุมกล้ามเนื้อมือ
2. ตำแหน่งภาพ
3. การระบายสี
4. รายละเอียด
5. ความหลากหลาย
6. ความหมายของภาพ

คะแนนรวม

แบบทดสอบทักษะทางการวาดภาพ
ของเด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี

ชื่อ ด.ช./ด.ญ.นามสกุล.....ชื่อเล่น.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....ปี.....เดือน.....ชั้นอนุบาล...../.....

โรงเรียน.....วันที่ทำการทดสอบ.....

ผู้ตรวจ/ให้คะแนน.....

บันทึกการเล่าเรื่องจากภาพ

.....
.....
.....
.....
.....

แบบทดสอบวัดทักษะทางการวาดภาพ

คำอธิบาย ให้นักเรียนวาดภาพบ้าน 1 หลัง ลงในกระดาษพร้อมทั้งระบายสีให้สวยงาม

เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนน

1.การควบคุมกล้ามเนื้อ

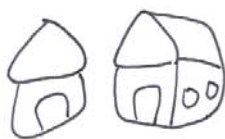
เป็นภาพที่คล้ายรูปทรงทางเรขาคณิต โดยที่เส้นยังไม่เชื่อมต่อกัน ตัวอย่างเช่น

(1 คะแนน)

☐

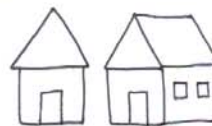
เป็นภาพที่เป็นรูปทรงทางเรขาคณิตเส้นเชื่อมต่อกันแต่มีมุมไม่ชัดเจน ตัวอย่างเช่น

(2 คะแนน)

☐

เป็นภาพรูปทรงเรขาคณิตที่มีมุมชัดเจนหลากหลายขนาด ประกอบเชื่อมต่อกันเป็นรูป ตัวอย่างเช่น

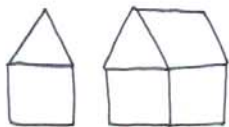

(3 คะแนน)

☐

2.ตำแหน่งภาพ

เป็นภาพบ้านที่ไม่มี ประตู หน้าต่าง ตัวอย่าง เช่น

(1 คะแนน)

☐

เป็นภาพบ้านที่มี ประตู หรือ หน้าต่าง แต่ไม่อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ตัวอย่าง เช่น

(2 คะแนน)

☐

เป็นภาพบ้านที่มีประตู หน้าต่าง อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมทั้งหมด ตัวอย่าง เช่น

(3 คะแนน)

☐

3.การระบายสี

ระบายสีเดียวกันทุกส่วน สีไม่สม่ำเสมอออกนอกขอบเขต ตัวอย่าง เช่น

(1 คะแนน)

☐

ระบายสีโดยมีการเปลี่ยนสีในบางส่วนอยู่ในขอบเขต แต่ไม่สม่ำเสมอ ตัวอย่าง เช่น

(2 คะแนน)

☐

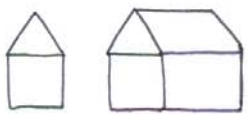
ระบายสีโดยใช้สีหลากหลายในแต่ละส่วน สีอยู่ในขอบเขต สม่ำเสมอเต็มภาพทุกส่วน ตัวอย่าง เช่น

(3 คะแนน)

☐

เกณฑ์การให้คะแนน

4.รายละเอียด		
เป็นภาพที่มีแต่ตัวบ้าน หลังคา ไม่มีการต่อเติมรายละเอียดเพิ่ม เติม ตัวอย่างเช่น (1 คะแนน) ☐	เป็นภาพที่มีตัวบ้าน หลังคา ประตู หน้าต่าง แต่ไม่มีการต่อ เติมรายละเอียดเพิ่มเติมของ ประตู หน้าต่าง และหลังคา ตัวอย่างเช่น (2 คะแนน) ☐	เป็นภาพที่มีตัวบ้าน หลังคา ประตู หน้าต่าง และมีการต่อ เติมรายละเอียดเพิ่มเติม ตัวอย่างเช่น (3 คะแนน) ☐
5.ความหลากหลาย		
เป็นภาพบ้าน 2 ลักษณะ คือ (1 คะแนน) ☐	เป็นภาพบ้าน 2 ลักษณะ แต่มี การเพิ่มเติมส่วนอื่น ๆ ตัวอย่าง เช่น (2 คะแนน) ☐	เป็นภาพบ้านที่รูปร่างแตกต่าง จากภาพบ้าน 2 ลักษณะนี้ ตัวอย่าง เช่น (3 คะแนน) ☐
6.ความหมายของภาพ		
เล่าเรื่องจากภาพได้เป็นคำตั้งแต่ 1-2 คำ ตัวอย่างเช่น บ้าน บ้านหนู บ้านพ่อ บ้านแม่ เป็นต้น (1 คะแนน) ☐	เล่าเรื่องจากภาพได้เป็นประโยค ตัวอย่างเช่น บ้านหนูหลังใหญ่ บ้านหนูมีหน้าต่าง เป็นต้น (2 คะแนน) ☐	เล่าเรื่องจากภาพได้เป็นเรื่องราว บ่งบอกให้ทราบถึง ใคร ทำอะไร ที่ไหน เป็นต้น (3 คะแนน) ☐

ภาคผนวก ค

ตัวอย่าง ภาพผลงานกิจกรรมวาดภาพอิสระ

ตัวอย่าง ภาพการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

ผลงานการวาดภาพอิสระด้วยสีเทียน

ผลงานการวาดภาพอิสระด้วยสีน้ำ

ผลงานการวาดภาพอิสระด้วยสีน้ำในกระดาษทราย

ผลงานการวาดภาพอิสระด้วยสีผสมขาวในผ้าดิบ

ผลงานการวาดภาพอิสระด้วยสีเมจิกในจานกระดาษ

ผลงานการวาดภาพอิสระด้วยสีน้ำในกระดาษรูป

ภาพประกอบ 2 ตัวอย่างภาพผลงานกิจกรรมวาดภาพอิสระ

กิจกรรมวาดภาพอิสระด้วยสีเมจิก

กิจกรรมวาดภาพอิสระด้วยสีผสมขาว

ภาพประกอบ 3 ตัวอย่างภาพการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายประสน จุ่มพรม
วัน เดือน ปีเกิด	10 มิถุนายน 2517
สถานที่เกิด	ตำบลพลับพลาไชย อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	42/202 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10150
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนพระยามนถำตุราชศรีพิจิตร แขวงบางบอน เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2535	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
พ.ศ.2539	ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต เอกการศึกษาปฐมวัย จากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ.2550	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ